

25.18
75b

BUDOWA POMIESZCZEN DLA KORPUSU

OCHRONY POGRANICZA
I DOMÓW DLA URZĘDNI-
KÓW PAŃSTWOWYCH
W WOJEWÓDZTWACH
WSCHODNICH
ZESZYT

1 9 2 5
W A R S Z A W A
MINISTERSTWO ROB. PUBL.

LIBRARY
UNIVERSITY OF ILLINOIS
URBANA

THE LIBRARY OF THE

APR 3 1926

UNIVERSITY OF ILLINOIS

*Budowa Kolonji
Urzedniczych
w Lucku i Nieswieżu*

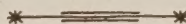

WARSZAWSKA SPÓŁKA BUDOWLANA

S. T. O. O.

Warszawa, ul. Wspólna 38-1, tel. 245-35.   *Łódź, ul. Francuska 2.*   *Radom, Plac 3 Maja 3, tel. 221.*

BUDOWNICTWO LĄDOWE + BUDOWNICTWO KOLEJOWE
DROGI I MOSTY
KOSZTORYSY I PROJEKTY

OBECNIE WYKONYWUJE

1. Kolonję urzędniczą w Łódź
2. Kolonję urzędniczą w Kuzniech
3. Kolonję urzędniczą w Morochowie.
4. Kolonję urzędniczą w Wodzisławiu Włoskim
5. Pomieszczenie dla Korpusu Ochrony Pogranicza
na odcinku III - Moszcza
6. Pomieszczenie dla Korpusu Ochrony Pogranicza
na odcinku IV - Winiówiec.
7. Wojskową Wytwórnę Prochu w Zagórzanie
(ziemi Radomskiej).
8. 2 wieże ciśnienia w Dyrekcji Kolejowej
Radomskiej.

LIBRARY
UNIVERSITY OF TORONTO

BIURO BUDOWLANE
Inżynier
Bogusław Lencik

BRZEŚĆ ⁷/_B
JAGIELLOŃSKA 16
TEL. 120

WŁASNY
TARTAK
PAROWY

1925

Digitized by the Internet Archive
in 2022 with funding from
University of Illinois Urbana-Champaign Alternates

<https://archive.org/details/budowapomieszcze00pola>

WYDANE NAKŁADEM MINISTER-
STWA ROBÓT PUBLICZNYCH.
OKŁADKĘ RYSOWAŁ WITOLD
CZECZOTT. ODBITO 2000 EGZ.
W ZAKŁADACH GRAFICZNYCH
B. WIERZBICKIEGO I S-KI
W WARSZAWIE.

3/My 26

*Fragment czatowni strażnicy K. O. P.**Fot. S. Plater-Zyberk.*

BUDOWA POMIESZCZEŃ DLA KORPUSU OCHRONY POGRANICZA W WOJEWÓDZTWACH WSCHODNICH.

Zagadnienie ochrony granicy wschodniej Rzeczypospolitej, przylegającej na przestrzeni około 1.500 kilometrów do terytorjum Rosji Sowieckiej, stało się od dnia zawarcia traktatu pokojowego w Rydze jednym z palących postulatów polskiej polityki państwowej.

Pod względem terenowym granica jest sucha, «otwarta», z wyjątkiem przegrody wodnej, jaką stanowi Zbrucz na odcinku województwa tarnopolskiego, Słucz i Morocz na odcinku województwa poleskiego i częściowo Dźwina na odcinku ziemi Wileńskiej biegną wśród lasów, dolin i wąwozów, przecinając niejednokrotnie wsie i majątki, których jedne części zostały po stronie sowieckiej, inne znajdują się po stronie polskiej, co komplikuje życie ludności pogranicza i przyczynia się częstokroć do nieprzestrzegania zasady zamknięcia granicy. Teren granicy gęsto zalesiony, pocięty wąwozami,

Zabudowania oddziału kompanijnego K. O. P.

Projekt, arch. Tadeusz Nowakowski.

Fot. S. Plater-Zyberk.

dolinami, na odcinku Poleskim bagnami i moczarami, tworzy wielką ilość zasłon, sprzyjających istnieniu «zielonej granicy», trudnej do obrony. Obowiązek ten przypadł w udziale Korpusowi Ochrony Pogranicza, wojskowo zorganizowanej i uzbrojonej formacji strażniczej, podległej Ministerstwu Spraw Wewnętrznych. K. O. P. składa się z batalionów i szwadronów ochrony pogranicza, połączonych w brygady, przy czem każdemu z województw wschodnich, przylegających do granicy rosyjskiej, odpowiada jedna brygada.

Zagadnieniem pierwszorzędem, wymagającym natychmiastowej akcji, warunkującym całą przyszłość i rozwój Korpusu, okazało się zagadnienie budowy pomieszczeń dla rozrzuconych na olbrzymiej przestrzeni oddziałów. Jeśli zważyć, że teren naszego pogranicza wschodniego był teatrem działań wojennych, jeśli wziąć pod uwagę, że teren ten przed wojną nie obfitował w nadmiar budowli, to stanie się rzeczą jasną, że problem budowlany, problem rozbudowy w województwach wschodnich wysuwa się na czoło najpilniejszych postulatów. Problem ten — tak ważki dla ludności cywilnej — nabiera cech specjalnej ostrości dla K. O. P. Podstawą, na której opiera się wojsko wszystkich czasów, jest czynnik dowodzenia. Zasadą służby wojskowej jest możliwość bezpośredniego dowodzenia oddziałem. Gdzie tej możliwości niema, gdzie dowódca oddziału pozbawiony jest wpływu na podległych mu żołnierzy, dyscyplina oddziału narażona jest na szwank, a żołnierze oddani zgubnym skutkom demoralizacji. Oddziały K. O. P. rozrzucone po wsiach, poszczególni żołnierze po dwóch, trzech, czterech rozmieszczeni po chatach wiejskich, narażeni byłiby na setki pokus i skutki ujemnych wpływów niedługo dałyby na siebie czekać.

Oto przyczyny, dla których bez względu na zbliżającą się zimę ubiegłego roku należało przystąpić do budowy.

Pracę przedwstępną w zakresie dyslokacji w terenie i typów budynków wykonano w Dowództwie Korpusu. O typach i rodzajach budynków rozstrzygały względy ściśle wojskowe i przyjęty sposób służby strażniczej na granicy. W pierwszej linii

Odwód kompanijny K. O. P.

Fot. S. Piater-Zyberk.

Projekt. arch. Tadeusz Nowakowski.

w oddaleniu przeciętnie około klm. od granicy zaprojektowano postawienie szeregu strażnic, obliczonych na półpluton, a oddalonych od siebie około 4 klm.

W myśl zasady uszeregowania włąb za strażnicami I-ej linii stoi 2-gi typ budynku przeznaczony na odwód kompanijny, a mieszczący pluton. W tyle za odwodami kompanijnymi rozmieszczono kompleksy baonowe dla kompanij, plutonów łączności i karabinów maszynowych oraz drużyny dowódcy baonu, a stanowiące trzeci typ budynków. Dla szwadronów Ochrony Pogranicza zaprojektowano czwarty typ budynków — koszary szwadronowe oraz piąty typ — stajnie szwadronowe.

W ten sposób, nie odstępując od zasady bezpośredniego dowodzenia oddziałami: szwadronem w jeździe i półplutonem, plutonem oraz kompanją w piechocie, objęto zarazem całą granicę, zaprowadzając jednocześnie gęstą sieć łączności i łącząc telefonicznie strażnice między sobą i włąb z odwodami kompanijnymi, baonowymi i szwadronami. Po zakończeniu procesu formowania Korpusu Ochrony Pogranicza, co nastąpi w marcu 1926 r., powstaną jeszcze koszary baonowe, przeznaczone dla bataljonów rezerwowych, powołanych do luzowania baonów, stojących na granicy.

Gdy ukończono wymienione prace przedwstępne, przystąpiono do drugiej z kolei fazy: organizacji budowy. Organizacja odpowiadać musiała wymogom sprężystości, szybkości i solidności. Zależało na terminowym wykończeniu poszczególnych strażnic, zwłaszcza na odcinkach pozbawionych jakichkolwiek pomieszczeń, a znanych jako utarte szlaki, którei zwykły chadzać bandy.

Wykonanie budowy wszystkich budynków dla K. O. P. z kredytów przyznanych na r. 1924 w sumie 10 milj. zł. oraz na r. 1925 w takiejże sumie — objęło Ministerstwo Robót Publicznych i w zrozumieniu pilności i ważności zadania postanowiło wykorzystać w tym celu utworzoną przez siebie organizację budowy domów urzędniczych w Województwach Wschodnich, na czele której w Brześciu n/B. jako Główny Kierownik stoi inż. Aleksander Próchnicki.

Wobec wyznaczonych krótkich terminów, projekty na poszczególne typy budynków nie mogły być uzyskane drogą konkursu, skutkiem czego Ministerstwo Robót Publicznych wykorzystało prace uprzednio wykonane dla K. O. P. przez arch. Tadeusza Nowakowskiego, polecając mu odpowiednią umową szybkie kontynuowanie tych prac.

Wykonanie budowy podzielono na odcinki, powierzając techniczny nadzór i kontrolę poszczególnym Kierownikom, podległym bezpośrednio Kierownikowi Głównemu.

Kierownictwo objęli:

na odcinku	Łużki	p. Eljasz Piechowski
" "	Powisłe	inż. arch. Adolf Inatowicz-Lubiański
" "	Bucław	inż. arch. Witold Wyganowski
" "	Krasne	" " " "
" "	Iwieniec	" " " "
" "	Stołpce	inż. arch. Zygmunt Wyganowski
" "	Kleck	" " " "
" "	Łuniniec I . . .	p. Stefan Wesołowski
" "	Łuniniec II . .	pp. Edward Głuski i Tyfczyński
" "	Stożów	" " " "
" "	Sarny	p. Płachecki
" "	Ludwipól . . .	arch. dypl. Teodor Bursze
" "	Hoszcza	" " " "
" "	Dederkały . . .	arch. dypl. Zygmunt Tarasin
" "	Skałat	inż. Stanisław Szczepański
" "	Kopyczyńce . .	inż. Welcher
" "	Borszczów . . .	inż. Jan Potocki

Z uwagi na porę roku (m. grudzień 1924 r.), jak również z uwagi na brak cegieł w pobliżu, w większości wypadków wznoszenie budynków murowanych okazałoby się niemożliwym, wobec czego postanowiono wznosić budynki drewniane. Za drzewem przemawiały również: zimowa pora roku, konieczność natychmiastowego wprowadzenia żołnierzy do budynków świeżo wykończonych oraz względna łatwość otrzymania budulca na miejscach budowy, a tem samem znalezienia na miejscu odpowiedniego rzemieślnika.

Zatrzymawszy się z konieczności na materiale drzewnym, postanowiono dać taką konstrukcję, aby budynki jaknajmniej ucierpiały przy wysychaniu niezawsze suchego drzewa, a tem samem przy osiadaniu zrębów. W tym celu zastosowano «wieniec», wykluczając prawie całkowicie używanie wszelkich słupów i stojców i zastępując je rysiami, tak zewnątrz jak i wewnątrz budynków. Ponieważ podmurowywanie fundamentów i cokołów przewidziano dopiero z wiosną, więc zręby kładziono na palach i kletach, a co za tem idzie bele podłogowe musiano wrębywać w wieniec, aby niezależnie od fundamentów i podsypek możliwem było kłaść podłogi i budynki doprowadzić jaknajrychlej do stanu choćby prowizorycznego zamieszkania. Miało to miejsce na niektórych odcinkach, gdzie żołnierz był zupełnie pozbawiony dachu nad głową. Dla potanienia konstrukcji zastosowano jaknajdalej idącą standaryzację stolarszczyzny

Strażnica K. O. P.

Tot. S. Plater-Zyberk.

Projektował arch. Tadeusz Nowakowski.

i części konstrukcyjnych budynku tak, aby umożliwić wykonywanie prawie całych budynków sposobem fabrycznym, co też w znacznym stopniu miało miejsce w zakładach państwowych w Persenkówce i Rozwadowie, jak również w zakładach prywatnych. Szczupłość kredytów w stosunku do ilości niezbędnych budynków nakazywała ścieśnić do minimum normy pomieszczeń, przyjęte w wojsku, ograniczając zarówno powierzchnię pożyteczną podłóg, jak i kubaturę powietrza, co dało się przeprowadzić ze względu na to, że budowano budynki drewniane i wolno stojące. Strażnice i budynki, stojące bliżej granicy, a narażone na ostrzeliwanie, postanowiono kryć blachą, która umożliwia naprawę dachów we własnym zakresie miejscowymi siłami; nadto blacha jest materiałem bardziej portatywnym niż eternit lub dachówka, materiały pękające przy uderzeniu kuli i powodujące często potrzebę wymiany na przestrzeni kilku płyt.

Dla całkowitego zrozumienia rezultatów osiągniętych w zakresie budownictwa w krótkich terminach, podkreślić należy jeszcze na podstawie cyfrowych danych trudności terenowe, odległości, brak dróg i słabo rozwiniętą sieć kolejową. Jeśli system drogowy i komunikacyjny na terenie Rzeczypospolitej w stosunku do Zachodu pozostaje daleko w tyle, to na pograniczu wschodnim, a w szczególności na Polesiu przedstawia się wogóle pierwotnie. Sieć komunikacyjną, a właściwie jej brak, ilustrują dwa poniższe przykłady:

Sala żołnierska odwozu.

Fot. S. Plater-Zyberk.

Projektował arch. Tadeusz Nowakowski.

Od źródła nabycia do miejsca przeznaczenia transport materiałów budowlanych odbywa się:

1) dla strażnicy w Merlinie (odc. Stolin)

37 klm. końmi

8 „ wodą, z przeładunkiem z powodu młyna

3 „ końmi

30 „ łodzią

7 „ końmi, czyli odległość od bazy do miejsca budowy

wynosi 85 klm. z 6 przeładowaniami, co powoduje, że jeden pełny wagon wapna, wskutek strat w drodze, dowieziony bywa na miejsce budowy na kilku chłopskich jednokonnych wózkach.

2) dla strażnicy w Olchomlu (odc. Stolin)

6 klm. końmi do stacji

160 „ koleją

2 „ końmi

38 „ łodzią

8 „ wołami przez bagna

3 „ końmi, ogółem 217 klm.

Sporo czasu zabrały pertraktacje w sprawie nabycia placów pod budowlę, gdyż o ile właściciele większych posiadłości chętnie przystępowali do układów, o tyle mało-rolni ociągali się z wyrażeniem swej zgody, a niejednokrotnie wcale jej nie wyrażali.

Dostarczony przez Dowództwo K. O. P. na m. grudzień 1924 r. i na 1925 r. plan budowy uznanej za niezbędną, oraz wykaz budynków powstających obejmuje:

Województwo	Rodzaj budynków	Ilość budyn- ków niezbęd- nych	Ilość budyn- ków budują- cych się
Wileńskie	Strażnice	53	21
	Odwoły kompanijne	13	7
	Kompleksy baonowe	4	2
	Koszary szwadronowe	4	4
	Stajnie szwadronowe	4	4
Nowogródzkie	Strażnice	36	15
	Odwoły kompanijne	9	5
	Kompleksy baonowe	3	1
	Koszary szwadronowe	3	2
	Stajnie szwadronowe	3	2
Poleskie	Strażnice	61	29
	Odwoły kompanijne	13	10
	Kompleksy baonowe	4	4
	Koszary szwadronowe	4	3
	Stajnie szwadronowe	4	3
Wołyńskie	Strażnice	48	24
	Odwoły kompanijne	12	11
	Kompleksy baonowe	4	—
	Koszary szwadronowe	4	1
	Stajnie szwadronowe	4	1
Tarnopolskie	Strażnice	40	15
	Odwoły kompanijne	10	5
	Kompleksy baonowe	3	3
	Koszary szwadronowe	3	2
	Stajnie szwadronowe	3	2
Zestawienie:	Strażnice	238	104
	Odwoły kompanijne	57	38
	Kompleksy baonowe	18	10
	Koszary szwadronowe	18	12
	Stajnie szwadronowe	18	12

*Wieża z czatownią odwodu kompanijnego K. O. P. Projekt. arch. Tadeusz Nowakowski.
Fot. S. Plater-Zyberk.*

Koszary szwadronowe odwołu K. O. P.

*Według projektu arch. Tadeusza Nowakowskiego.
Fot. S. Płater-Zyberk.*

Dla zrealizowania tego planu określono na wstępie dwa momenty:

1) ściśle wyznaczone terminy, uwzględniające w zależności od odcinków warunki lokalne,

2) opracowanie kolejności robót.

Jako terminy przyjęto przeciętnie dla każdego odcinka okres około czternastu tygodni, licząc od dnia podpisania umowy z firmą.

Pod względem kolejności postawiono w pierwszym rzędzie strażnice, w drugim — odwoły kompanijne, wreszcie w trzecim — koszary i stajnie szwadronowe, kompleksy baonowe.

Nie uwzględniono tutaj budynków pomocniczych, t. j. stajni kompanijnych i baonowych, magazynów furazowych i psiarni, które traktuje się w związku z budynkami głównymi.

Ogółem zamierzono wykonanie 214 budynków o ogólnej kubaturze 481.350 m.³

Stosunek robót wykonanych do zamierzonych jest następujący:

wykończono:	strażnic	63	czyli	64%
	odw. kompanijnych	15	„	44%
	stajen komp.	9	„	35%
	koszar szwadronow.	5	„	45%
	stajen szwadronow.	4	„	35%
		96	czyli	45%

W ten sposób osiągnięto tempo najwyższe, jakie w danych warunkach było do osiągnięcia.

Dalsze roboty są w pełnym toku i najpilniejsze budynki wykończone zostaną w roku bieżącym.

Dalsza budowa, przewidziana planem Dowództwa K. O. P., uzależniona jest od przyznania dalszych kredytów.

Daleko sięgający w życie naszego pogranicza wpływ rozpoczętych budowli daje się już dzisiaj zaobserwować. Nic tak nie przemawia do wyobraźni i zdrowego rozsądku ludu, jak widome fakty, które na własne oczy może obserwować. Budująca się

Osłoda kompaniiy K. O. P

Źot. S. Płan-Zyberk.

Proiektował arch. Tadeusz Nowakowski.

Odwód kompanijny K. O. P.

Fot. S. Piater-Zyberk.

Projekt. arch. Tadeusz Nowakowski.

strażnica ze swoją wyniosłą czatownią, to fakt bijący w oczy. Budowle na szerokać zakrojone skalę, to przede wszystkim nowa dziedzina zarobków, która dla ludu żyjącego w ubóstwie przedstawia aktualny interes. Wznoszone strażnice, koszary i stajnie, to widome dowody, że Polska stawia na granicy swojej barierę, przez którą nikomu bezkarnie przejść nie wolno. Są to ważne, zasadnicze, może jedyne dla ludności miejscowej dokumenty, z których wnioskuje ona, że tej ziemi Polska nie odda. Istotnie słyszy się często głos chłopca z Wileńszczyzny czy Wołynia, mówiącego: «Polacy granicę drutują, lasy rąbią (wyręby lasów na granicy na przestrzeni kilkuset metrów wgłąb, w celu oczyszczenia przedpoła strażnic), koszary dla wojska budują, więc nie wyjdą stąd». Realne rozumowanie realnie myślących ludzi.

Dzisiaj, po kilkumiesięcznych doświadczeniach, przeżytych przez K. O. P., można z całą śmiałością twierdzić, że zagadnienie kresów wschodnich to problem raczej natury ekonomicznej, niż politycznej. Kraj, zorany i spustoszony długoletnią wojną, potrzebuje spokoju i możliwości życia i pracy. Każdy wysiłek, zmierzający do uruchomienia nowego warsztatu pracy, jest czynnikiem, wywierającym wpływ dobroczynny i pacyfikacyjny. Pacyfikować województwa wschodnie, to znaczy rozbudowywać je, podnosić ich stan gospodarczy i ekonomiczny. Każdy postawiony most, wybudowana czy poprawiona droga znaczy więcej niż stosy bibuły komunistycznej. W zrozumieniu doniosłości tego stanu rzeczy, bataliony Ochrony Pogranicza własnymi siłami — bez środków — przystępują do naprawy dróg i mostów w swoich rejonach działania, przyczyniając się do rozbudowy sieci komunikacyjnej, a przede wszystkim nowych dróg pomiędzy strażnicami i od strażnic wgłąb do obwodów baonowych i kompanijnych. Oczywiście, bez specjalnych na ten cel kredytów niemożliwa jest akcja planowa i na szerszą pomyślana skalę.

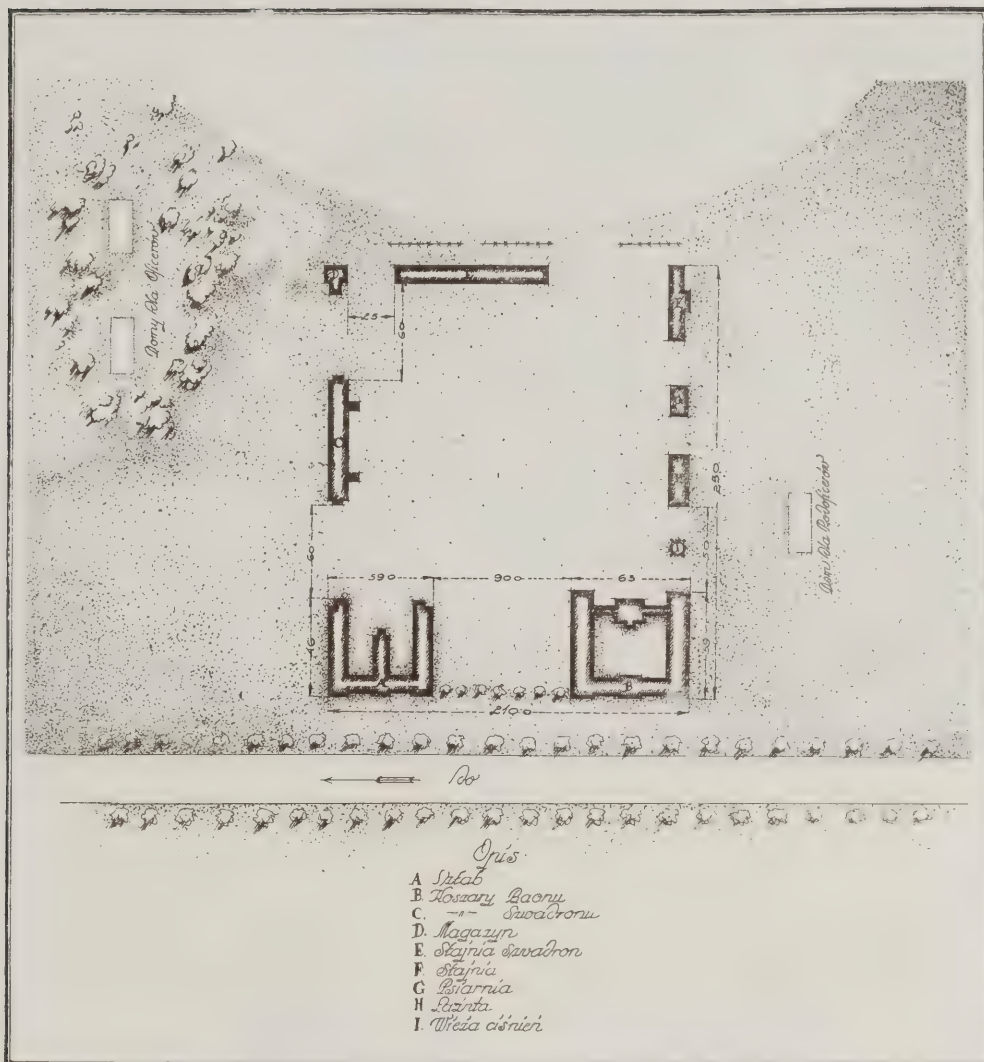

Widok z czatowni strażnicy K. O. P. na granicę rosyjską. Fot. S. Plater-Zyberk.

Stosunek ludności do oddziałów K. O. P. zaznaczył się bardzo wydatnie w dniu 3 maja. Na całym terenie pogranicza, przy najszerszym udziale ludności miejscowej, odbyły się uroczystości, pochody i zabawy, których echa żyją do dnia dzisiejszego.

Nadany kierunek należy utrzymać, tempa robót nie osłabiać, stać na służbie dalej niezłomnie i wytrwale, a wszyscy, którzy swoją cegiełkę dokładają do ogólnej roboty na wschodniej rubież Rzeczypospolitej, znajdują zadowolenie w sobie z dobrze spełnionego względem Ojczyzny obowiązku.

Widomym znakiem postępu i mocy Państwa Polskiego będzie dźwignięta z woli Rządu strażnica, gdzie na czatowni czuwa żołnierz polski, powołany do ochrony wyrabanej mieczem granicy — strażnik narodowego mienia i obrońca życia obywateli.

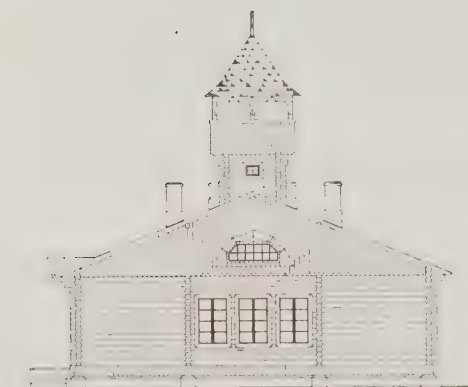

Plan sytuacyjny zabudowań koszar dowództwa K. O. P.

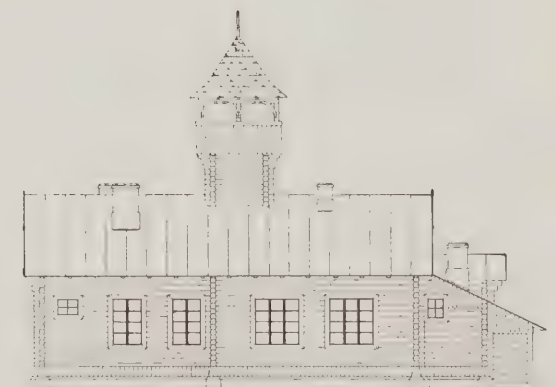
Projektował arch. Tadeusz Nowakowski.

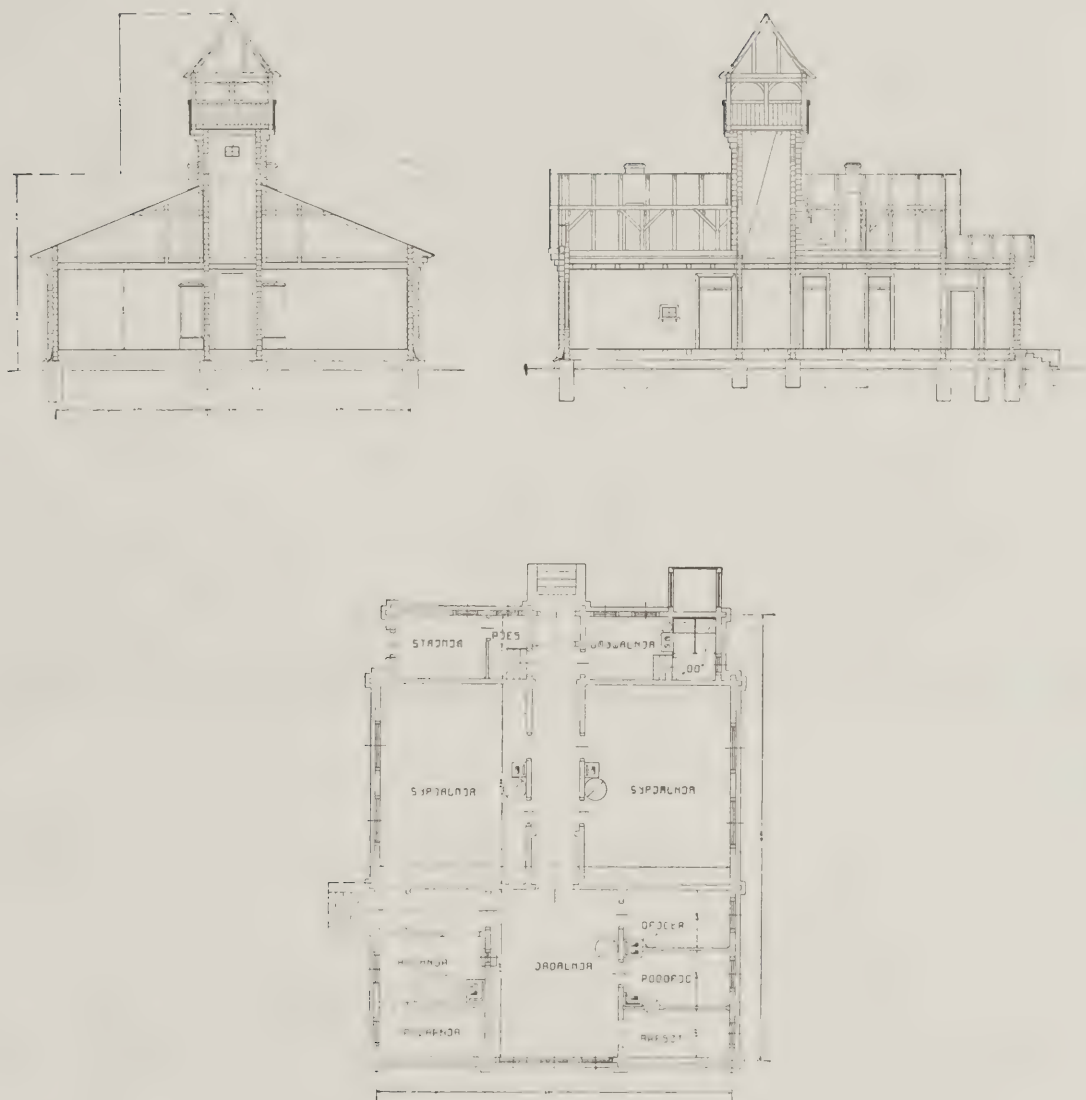
Fot. S. Plater-Zyberk.

Arch. Tadeusz Nowakowski.

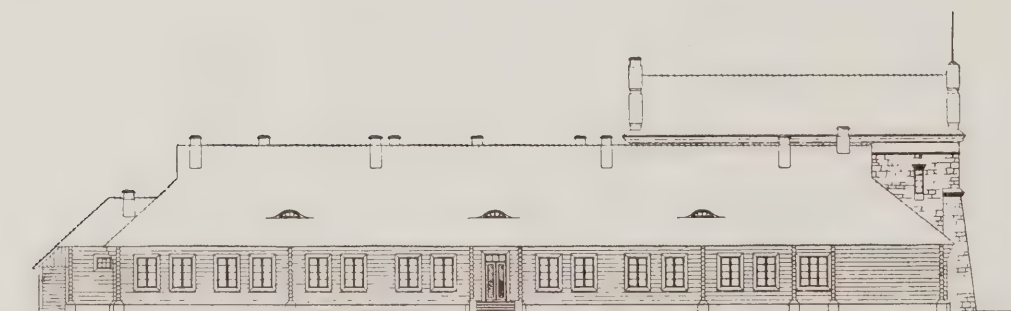

Elewacje i widok strażnicy K. O. P.

Arch. Tadeusz Nowakowski.

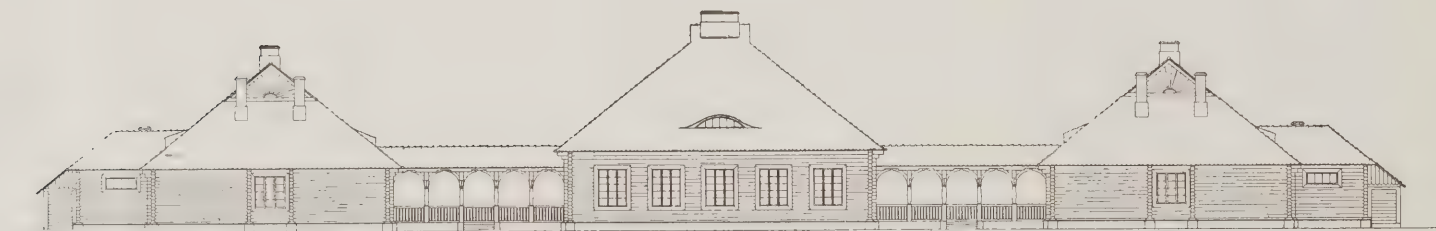
Rzut przyziemia i przekroje strażnicy K. O. P.

Arch. Tadeusz Nowakowski.

Projekt budynku dla dowództwa baonu K. O. P.

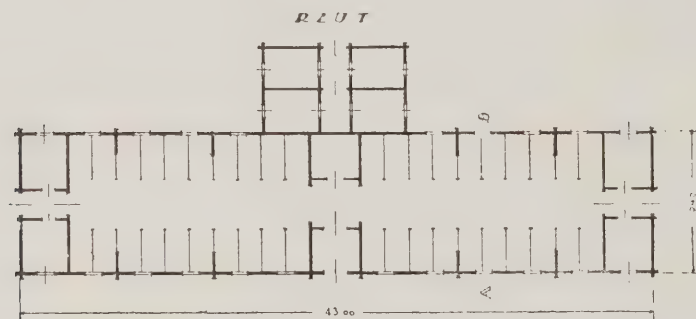

Arch. Tadeusz Nowakowski.

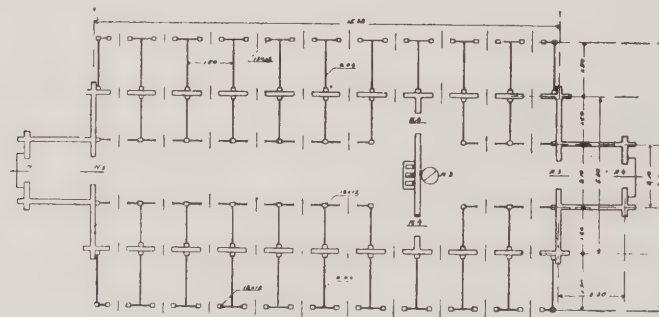
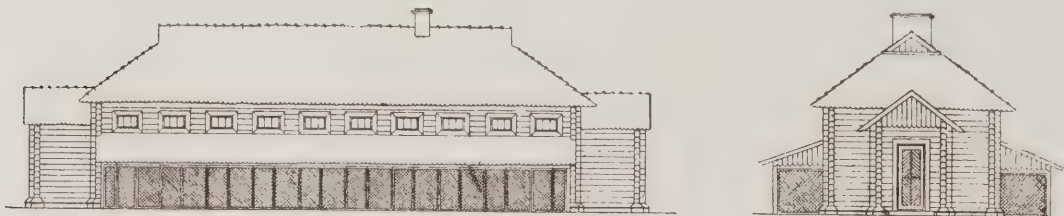
Projekt koszar dowództwa K. O. P.

Arch. Tadeusz Nowakowski.

Projekt stajni dla K. O. P.

Arch. Tadeusz Nowakowski.

Projekt psiarni dla K. O. P.

*Widok z wejścia głównego na dziedzińiec w koszarach baonowych K. O. P.
Projektował i rys. Tadeusz Nowakowski.*

OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS

Art.-rzeźbiarz Jan Biernacki.

Fragment attyki kasyna dla urzędników w Brześciu n/B.

Fot. S. Plater-Zyberk.

BUDOWA DOMÓW DLA URZĘDNIKÓW PAŃSTWOWYCH W WOJEWÓDZTWACH WSCHODNICH.

Akcja budowy domów dla urzędników państwowych, rozpoczęta przez Rząd w czerwcu 1924 r., obejmowała według ustalonego programu zabudowę kolonij w 44 miejscowościach czterech województw: Nowogródzkiego, Poleskiego, Wołyńskiego i Ziemi Wileńskiej. Akcja ta przewidywała budowę 189 budynków mieszkalnych murowanych i drewnianych. Racjonalnie uproszczona przez M. R. P. organizacja pracy oraz energia Głównego Kierownika budowy, działającego w charakterze Delegata M. R. P. w Brześciu n. B., umożliwiły uzyskanie odpowiedniego tempa budowy, tak, że już przed 1 stycznia 1925 r. oddano do użytku mieszkalnego wszystkie domy drewniane, to jest 242 mieszkań rodzinnych i 182 pokoje kawalerskich. Na rok 1925 pozostały do wykonania jedynie domy murowane; z tego przypada na:

Arch. Julian Lisiecki.

Budowa „Kamieniczki” na kolonii „Schronisko” w Brześciu n/B.

Województwo	Poleskie	35 domów	—	107 mieszkań
„	Wołyńskie	35 „	—	213 „
„	Nowogródzkie	37 „	—	116 „
„	Ziemia Wileńska	15 „	—	61 „
Ogółem pozostało do wykończenia		122 domów	—	497 mieszkań

W roku 1925 program akcji budowy znacznie się zmienił. Przedewszystkiem objęto budową kolonij 5 powiatów województwa Białostockiego. Następnie Wojewódzkie Komitety Budowy łącznie z Delegatem M. R. P. ustaliły konieczność i kolejność nowych budowli w poszczególnych miejscowościach.

Przystąpiono do zabudowy nowych kolonij w miejscowościach następujących:

w Województwie Białostockiem: w Białymstoku, Grodnie, Wołkowysku, Sokółce, Białymstoku i Białowieży.
 „ „ Nowogródzkim: w Iwieniu, Iwjach, Zdzięciole i Dereczynie.
 „ „ Wołyńskim: w Zdołbunowie, Kostopolu i Dubnie.
 „ „ Poleskiem: w Łunińcu.
 „ „ Ziemi Wileńskiej: w Borunach, Nowych Trokach, Mołodecznie i Postawach.

2

Budowa kolonji dla urzędników w Równem.

Kier. budowy: arch. dypl. Teodor Bursze.

Fot. S. Piater-Zyberk.

Jako podstawę programu rozpoczęcia nowej akcji budowy na rok 1925 przyjęto następujące dane:

Województwo Poleskie:

Kobryń	1	dom	o	zawartości	1 (4 P + K) + 4 (3 P + K) + 2 (2 P + K) + 2 P Kaw.
"	1	"	"	"	1 (3 P + K) + 3 P (sędziowski).
Prużany	1	"	"	"	4 (3 P + K) + 4 P Kaw.
Łuniniec	1	"	"	"	1 (4 P + K) + 4 (3 P + K).
"	1	"	"	"	6 (2 P + K).
"	1	"	"	"	1 (3 P + K) + 3 P (sędziowski).
Pińsk	1	"	"	"	4 (3 P + K) + 2 (2 P + K) + 8 P Kaw.
Stolin	1	"	"	"	1 (1 P + K) + 1 (2 P + K) + 3 (3 P + K).
"	1	"	"	"	1 (3 P + K) + 3 P (sędziowski).
Brześć	1	"	"	"	12 (2 P + K) + 2 (3 P + K) + 1 (1 P + K) + 3 P Kaw. + + 1 Sklep.
"	1	"	"	"	1 (3 P + K) + 2 P Kaw. (z pustaków ceglanych).
Drohiczyn	1	"	"	"	1 (3 P + K) + 3 P (sędziowski).
Wysock	1	"	"	"	1 (6 P + K) (sędziowski).

Budowa kolonji dla urzędników w Równem.

Kierownik budowy arch. dypl. Teodor Bursze.

Fot. S. Pater Zyberk.

Województwo Wołyńskie.

Kowel	1	dom o zawartości	4 (3 P + K) + 2 (2 P + K).
"	1	" " "	4 (3 P + K) + 4 (2 P + K).
Krzemieniec	1	" " "	6 (2 P + K) + 4 P Kaw.
"	1	" typu „L” o zaw.	2 (2 P + K) + 4 P Kaw.
Łuck	2	domy o zawartości	6 (2 P + K).
Luboml	1	dom " "	6 (2 P + K).
Włodzimierz	1	" " "	6 (2 P + K).
Zdołbunów	1	" " "	1 (4 P + K) + 4 (3 P + K).
"	1	" " "	6 (2 P + K).
Kostopol	1	" " "	1 (4 P + K) + 4 (3 P + K) + 4 (2 P + K).
"	1	" " "	8 (2 P + K).
Horochów	1	" " "	6 (2 P + K).
Dubno	1	" " "	6 (2 P + K).

Województwo Nowogródzkie.

Iwieniec	1	dom o zawartości	1 (3 P + K) + 3 P (sędziowski).
Baranowicze	1	" " "	6 (2 P + K).
Stołpce	1	" " "	6 (2 P + K).
Iwje	1	" " "	1 (3 P + K) + 3 P (sędziowski).
Zdzięcioł	1	" " "	1 (3 P + K) + 3 P (sędziowski).
Lida	1	" " "	6 (2 P + K).
Dereczyn	1	przebudowa pałacu ks. Sapiehy.	
Nieśwież	1	dom o zawartości	6 (2 P + K).
Słonim	1	dom dla wojewody.	
"	2	domy o zawartości	4 (3 P + K).
"	5	domów " "	6 (2 P + K).
"	1	dom " "	1 (6 P + K).

Ziemia Wileńska.

Boruny	1	przebudowa seminarjum	o zawartości	6 $\langle 2 P + K \rangle$.
Oszmiany	1	dom	" "	6 $\langle 2 P + K \rangle + 6 P$ Kaw.
Święciany	1	"	" "	6 $\langle 2 P + K \rangle + 6 P$ Kaw.
Głębokie	1	" dla starosty	" "	1 $\langle 6 P + K \rangle$.
"	1	" urzędniczy dla 8 rodzin.	" "	
Wilejka	1	" dla starosty	o "	1 $\langle 6 P + K \rangle$.
"	1	"	" "	4 $\langle 3 P + K \rangle + 4 P$ Kaw.
"	1	"	" "	4 $\langle 2 P + K \rangle + 4 P$ Kaw.
Brasław	2	domy typu „Z”	" "	1 $\langle 3 P + K \rangle$.
Nowe Troki	1	przebudowa gmachu poklasztornego.		
Mołodeczno	1	dom	o zawartości	1 $\langle 6 P + K \rangle$.
"	1	"	" "	4 $\langle 3 P + K \rangle$.
"	1	"	" "	6 $\langle 2 P + K \rangle$.
"	1	"	" "	4 $\langle 2 P + K \rangle$.
Postawy	1	"	" "	1 $\langle 6 P + K \rangle$ (dla starosty).
"	1	"	" "	4 $\langle 3 P + K \rangle$.
"	1	"	" "	8 $\langle 2 P + K \rangle$.

Województwo Białostockie.

Białystok	1	dom	o zawartości	4 $\langle 2 P + K \rangle$.
"	1	"	" "	8 $\langle 2 P + K \rangle$.
"	1	"	" "	8 $\langle 2 P + K \rangle + 3 \langle 3 P + K \rangle + 3 \langle 2 P + K \rangle + 3 P$ Kaw.
Bielsk	1	"	" "	7 $\langle 3 P + K \rangle + 7 \langle 2 P + K \rangle$.
Białowieża	1	"	" "	1 $\langle 3 P + K \rangle + 4 P$ (lokal sądu).
Grodno	1	"	" "	9 $\langle 2 P + K \rangle$.
"	1	"	" "	4 $\langle 3 P + K \rangle$.
Wołkowysk	1	"	" "	5 $\langle 3 P + K \rangle + 7 \langle 2 P + K \rangle$.
Sokółka	1	"	" "	4 $\langle 3 P + K \rangle + 4 \langle 2 P + K \rangle$.

Do powyższego dochodzą domy typowe:

Dom sędziowski	o zawartości	1 $\langle 3 P + K \rangle + 3 P$.
Dom dla 6 rodzin	" "	6 $\langle 2 P + K \rangle$.
Dom dla 8 rodzin	" "	3 $\langle 3 P + K \rangle + 5 \langle 2 P + K \rangle$.

Uwaga: P – pokój, K – kuchnia, P Kaw. – pokój kawalerski.

Program powyższy może ulec zmianie.

Przy opracowywaniu projektów nowych domów postanowiono uwzględnić wyniki doświadczeń z akcji budowlanej roku ubiegłego, które znalazły swój wyraz w następujących postulatach:

- budować domy wyłącznie murowane;
- zastosować jaknajdalej idącą oszczędność w kierunku wykorzystania terenów budowlanych i zachowania przepisowych kwadratur mieszkań;
- przestrzegać jaknajprostszych form architektonicznych przy zachowaniu jednolitości bryły budynku;
- stosować jaknajprostsze konstrukcje;

Zbliżniona „Persenkówka” w kolonji dla urzędników w Łucku.

Fot. S. Plater-Zyberk.

Kierownik robót arch. dypl. Teodor Bursze.

projektować domy w ścisłym zastosowaniu do sytuacji każdej miejscowości specjalnie, nie zaś typy, jak w roku 1924 (z wyjątkiem trzech projektów domów typowych, przy każdorazowej aprobacie Ministerstwa odnośnie ich odpowiedniości dla danego terenu).

Do pracy nad projektami zamierzonych dla poszczególnych miejscowości domów powołani zostali następujący architekci:

Inż. dypl. Jerzy Beill	dla kolonji w Bielsku
Arch. dypl. Teodor Bursze	„ „ w Nieświeżu
Arch. dypl. Teodor Bursze i arch. Julian Lisiecki	„ „ w Dubnie
Inż. Arch. Aleksander Bojemski	„ „ w Grodnie
Inż. Arch. Franciszek Eychhorn	„ „ w Wilejce
Arch. Romuald Gutt	„ „ w Kowlu
Arch. dypl. Wilhelm Henneberg	„ „ w Zdzieciole, Iwiach i Dere=
	czynie
Inż. Arch. Adolf Inatowicz=Łubiański	„ „ w Głębokiem
Inż. Arch. Marjan Kontkiewicz	„ „ w Grodnie
Prof. Arch. Juljusz Kłós	„ „ w Braślawiu i Nowych Tro=
	kach
Arch. Julian Lisiecki	„ „ w Brześciu, Małorycie, Doma=
	czewie, Kamieńcu Litewskim,
	Białymstoku.

*Fragment kolonji w Łucku.
Kierownik budowy arch. dypl. Teodor Bursze.*

*Zbliżniona Persenkówka.
Fot. S. Plater-Zyherk.*

Budowa kolonji dla urzędników w Kowiu.

Kierownik budowy Roman Bogowski.

Fot. S. Plater-Zyberk.

Inż. Arch. Stanisław Miecznikowski	dla kolonji w	Borunach, Oszmianie i Świę-
		cianach
Inż. Arch. Jerzy Müller	" "	w Kobryniu
Inż. Arch. Stanisław Piotrowski	" "	w Białowieży
P. Kazimierz Przybyłowski	" "	w Łunińcu
Inż. dypl. Aleksander Raniecki	" "	w Włodzimierzu Wołyńskim
Inż. Arch. Józef Seredyński	" "	w Wołkowysku
Inż. Arch. Jerzy Siennicki	" "	w Lubomlu
Inż. Arch. Ludwik Szymański	" "	w Wilejce
Arch. Kazimierz Tołłoczko	" "	w Baranowiczach i Stołpcach
Inż. Arch. Stefan Tomorowicz	" "	w Lidzie
Arch. dypl. Zygmunt Tarasin	" "	w Kostopolu i Zdołbunowie
Włodzimierz Wyczalkowski	" "	w Hajnówce
Arch. Stefan Zwolanowski	" "	w Krzemieńcu i Sokółce
Akademicka Spółdzielnia Architektoniczna	" "	w Pińsku, Horochowie, Stolinie, Łunińcu, Prużanach i Wy-
		socku.

Opracowanie projektów domów typowych powierzono:

Inż. dypl. Aleksandrowi Ranieckiemu, prof. Franciszkowi Krzywdzie-Półkowskiemu i Art. Arch. Władysławowi Jastrzębskiemu.

Jednocześnie przystąpiono do zakupu terenów odpowiednich pod budowę kolonij. W miarę pomyślnego załatwiania tego niezmiernie w województwach wschodnich tru-

Fragment baraku na kolonji w Kamieńcu Koszyrskim.

Projekt. Inżynier. Simon Sidorowski i Kirsztowski.

Kierownik robót

dnego zadania, podjęto pracę nad projektami rozplanowania zabudowy poszczególnych kolonij.

Główne kierownictwo robót spoczęło nadal w rękach inż. Aleksandra Próchnickiego, jako Delegata M. R. P., z siedzibą w Brześciu.

Kierownictwo nowych robót budowlanych objęli:

Arch. dypl. Zygmunt Tarasin — w Żdołbunowie i Kostopolu.

Jan Mikulski — w Dubnie.

Inż. Arch. Witold Wyganowski — w Iwieńcu i Mołodecznie.

Arch. dypl. Wilhelm Henneberg — w Iwiach i Zdzieciole.

Inż. Arch. Stanisław Miecznikowski — w Borunach (przebudowa pałacu).

Inż. Arch. Adolf Inatowicz-Łubiański — w Głębokiem (dawn. W. Wyczałkowski)

Inż. Ach. Witold Wyganowski — w Wilejce (dawn. W. Wyczałkowski)

Prof. Arch. Juliusz Kłos — w Nowych Trokach i Postawach.

Arch. Julian Lisiecki — w Białymstoku i Sokółce.

Włodzimierz Wyczałkowski — w Bielsku i Hajnówce.

Inż. Arch. Witold Wyganowski — w Grodnie.

Arch. dypl. Wilhelm Henneberg — w Wołkowysku.

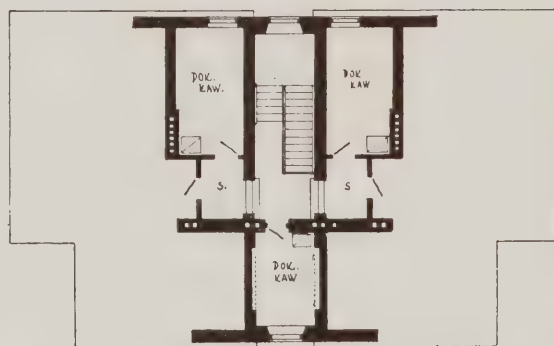
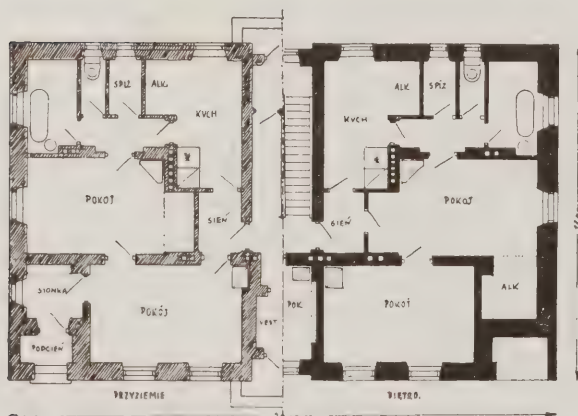
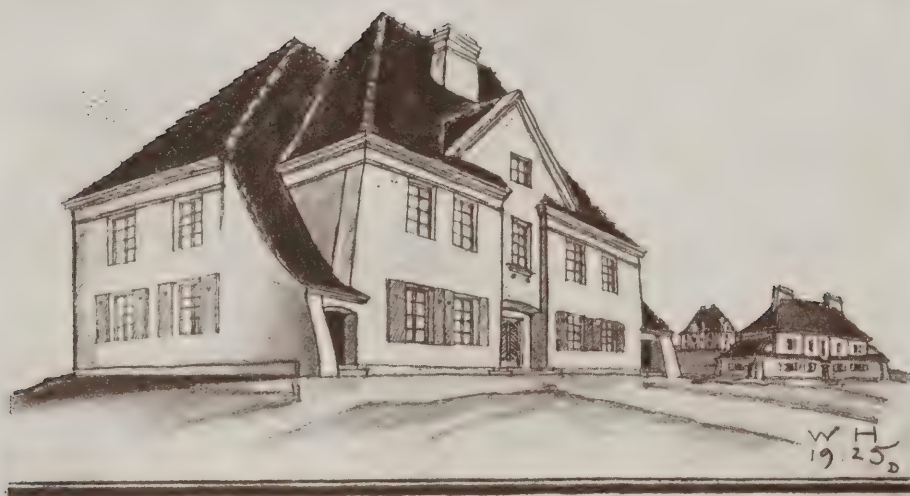
W chwili obecnej prace architektoniczne i organizacja kierownictwa robót dobiegają końca, a rozpoczyna się okres przetargów na program budowlany 1925/26 roku.

Inż. dypl. Marcin Weinfeld.

Dom dla 4-ech rodzin. Typ: I.

Arch. dypl. Wilhelm Henneberg.

Dom dla 4-ch rodzin. Typ: II-E.

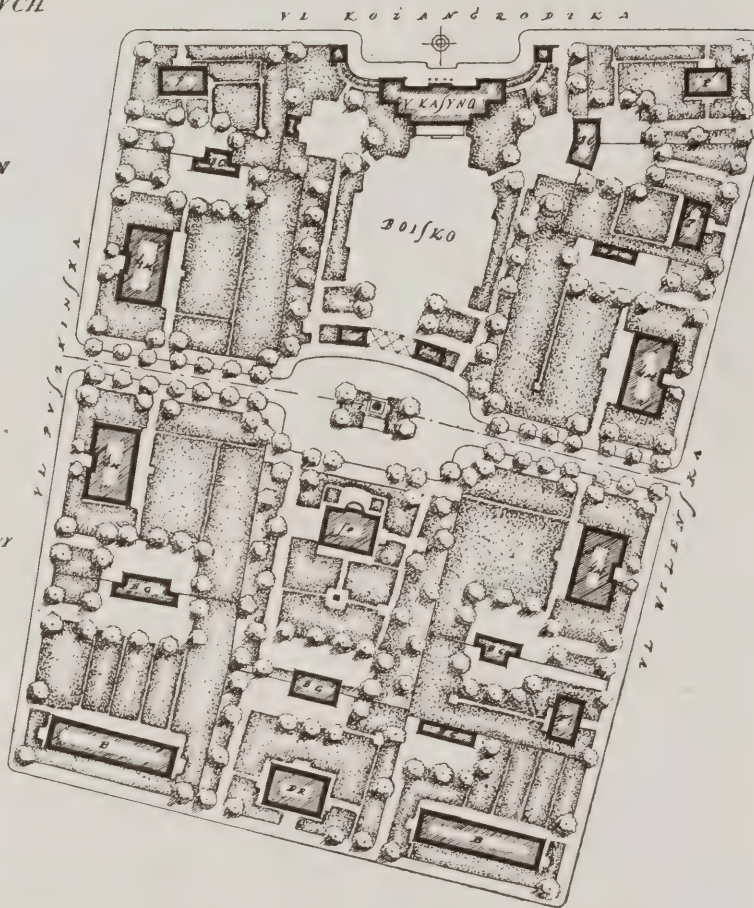
Arch. dypl. Wilhelm Henneberg. Klatka schodowa.

Dom typ: II-E.

*LVNINIE C
SZKIC ROZPLANOWANIA -
KOLONII WRZĘDNIKÓW
PAŃSTWOWYCH*

Opis
44 - DOM 4 MIESZK
P - PERZENKOWKA
st - D SZAROSTY
B - BARAK
DR - WZRAZ DROGOWY
ZZ KAFYNO
BC BUD COFPOD

*Akademicka Spółdzielnia Architektoniczna.
Inż. arch. Adam Paprocki.*

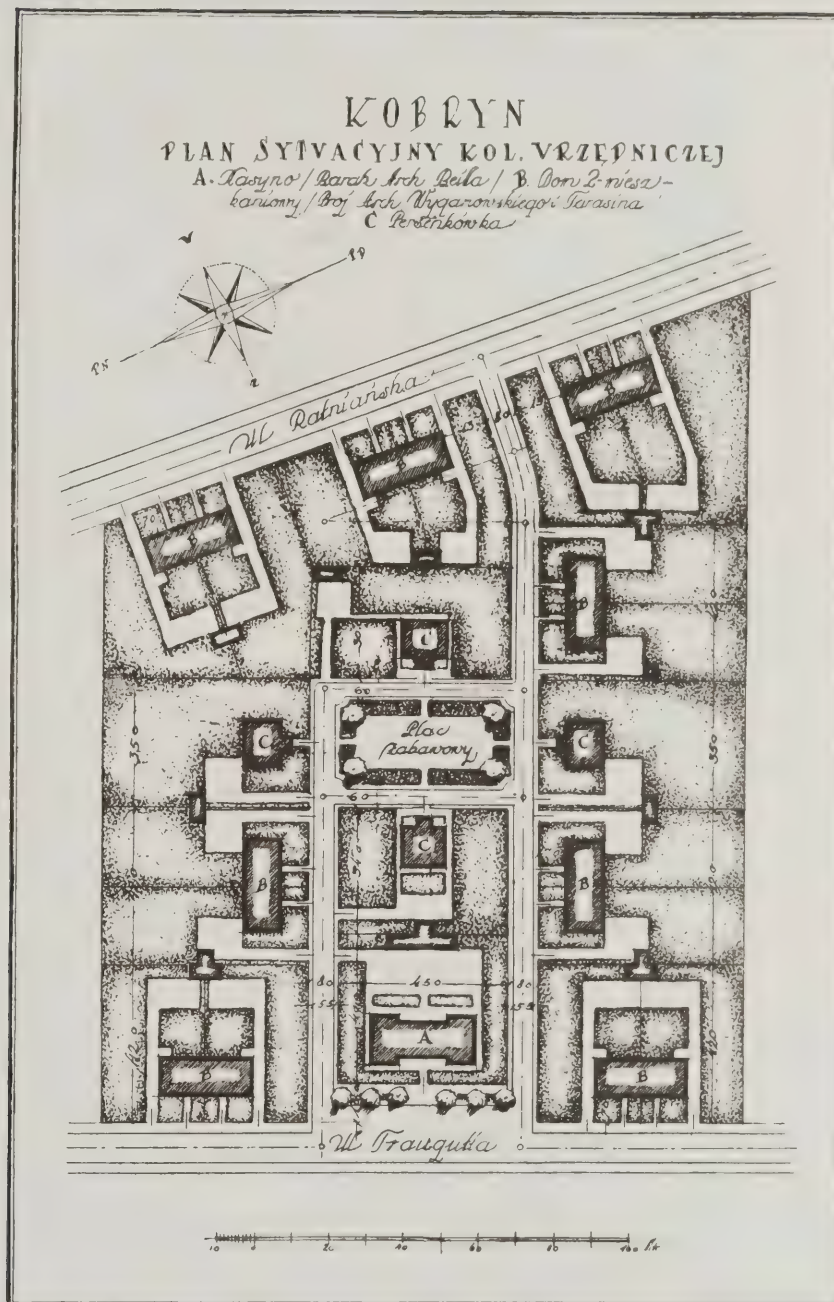
Plan zabudowy kolonji dla urzędników w Łunińcu.

*Fragment planu miasta w Łunińcu.
Pole czarne - miejsce zabudowy kolonji.*

*Fragment planu miasta Kobrynia.
Pole czarne – teren zabudowy kolonji.*

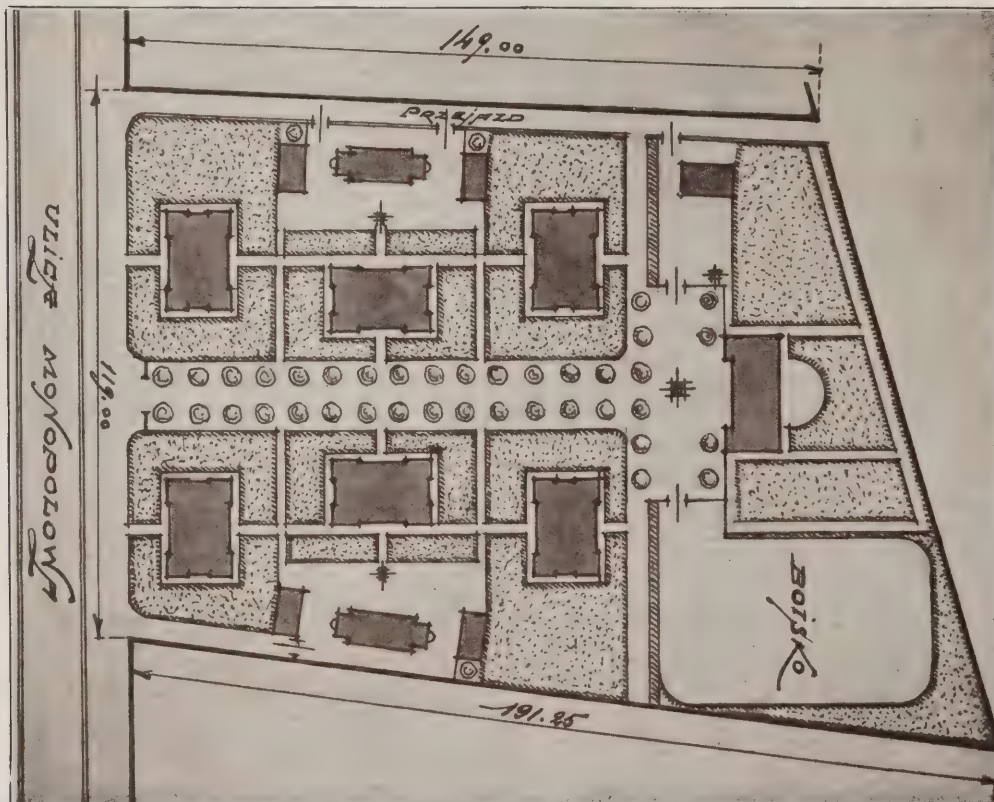
*Inż. cyw. Simon Sidorczuk i z ramienia M. R. P.
arch. dypl. Adam Kuncewicz.*

Plan zabudowy kolonji dla urzędników w Kobryniu.

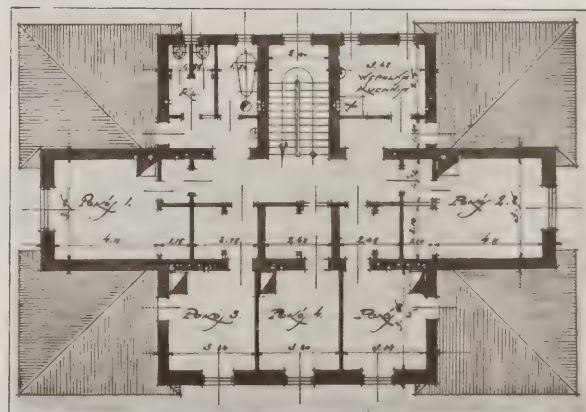
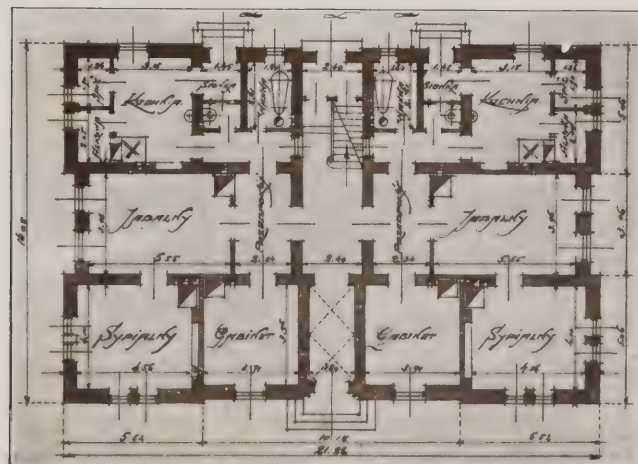
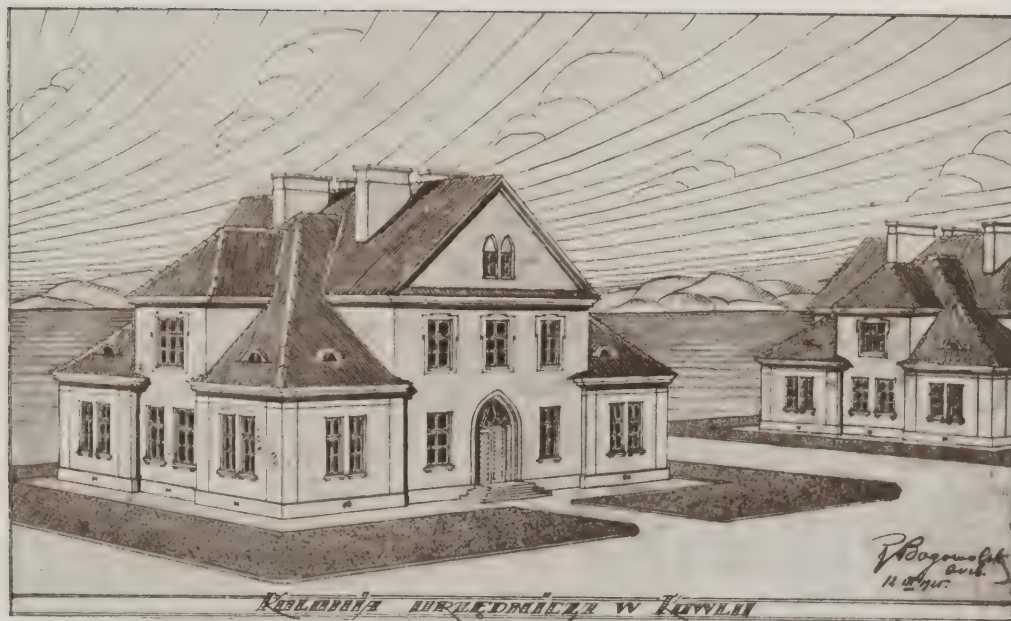
Plan miasta Kowla.

Pole czarne - miejsce zabudowy kolonii.

Roman Bogowski.

Plan zabudowy kolonii dla urzędników w Kowlu.

Roman Bogowski.

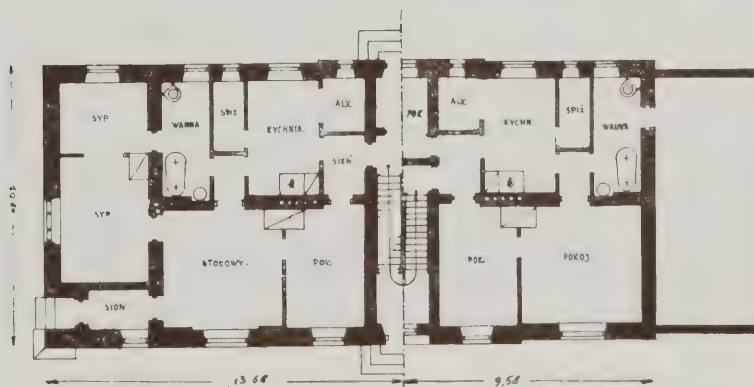
Dom murowany dla 3-ch rodzin. Typ: I-U.

Budowa kolonji dla urzędników w Kownie.

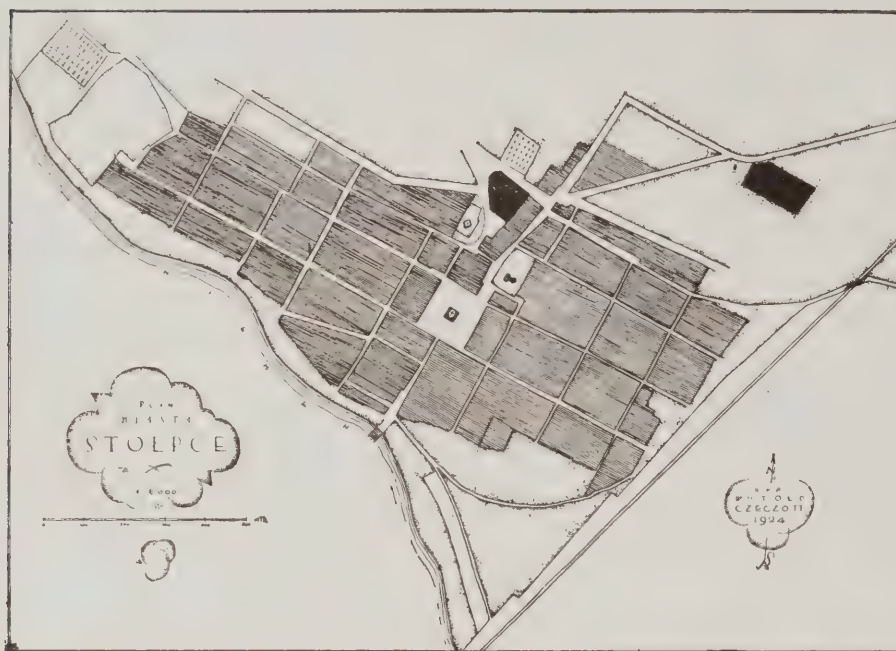
Fot. S. Plater-Zyberk.

Kierownik budowy Roman Bogowski.

Arch. dypl. Wilhelm Henneberg.

Dom dla 4-ch rodzin. Typ: II-D.

Plan miasta Stołpce.

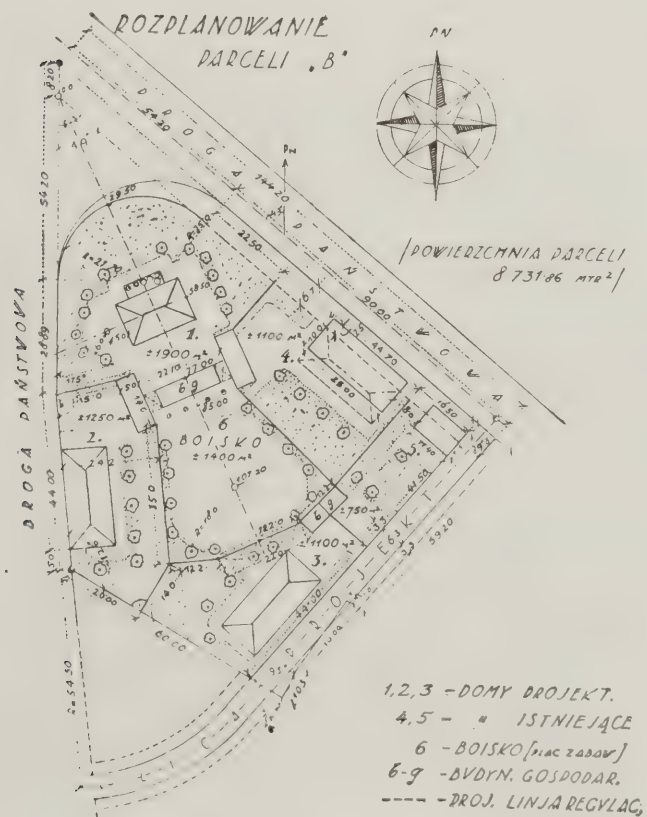
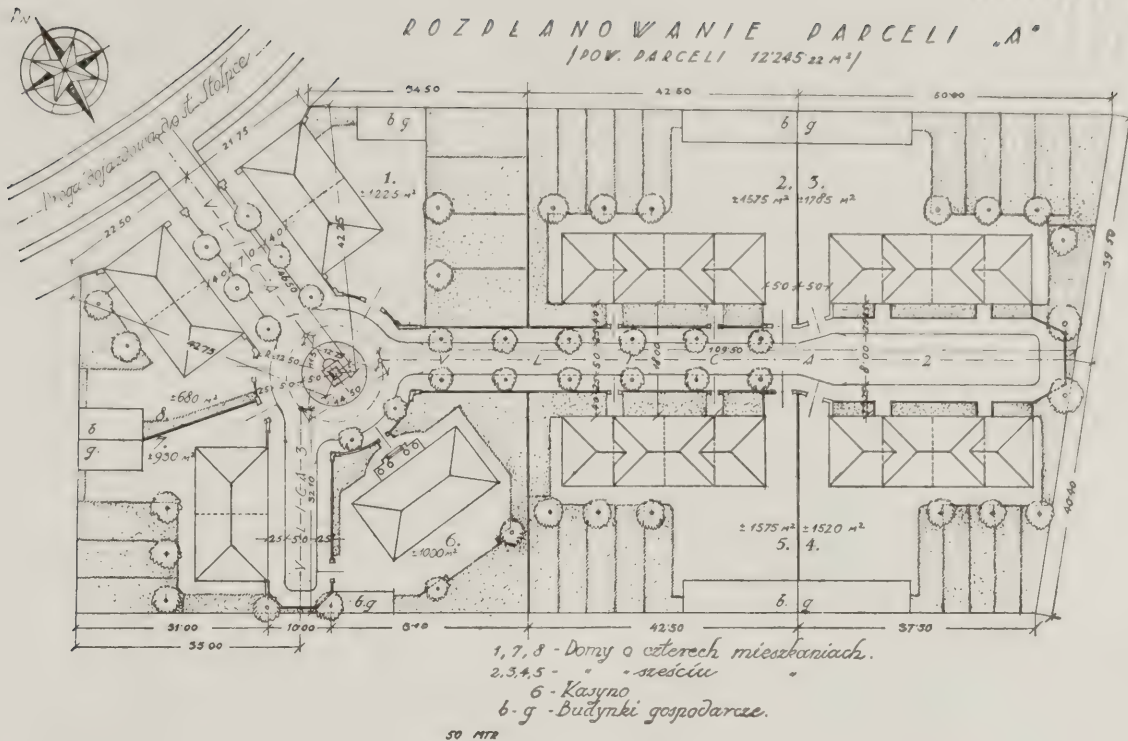
Czarne pola - miejsca zabudowy kolonij.

Fragment kolon i dla urzędników w Stołpcach.

Domy typu R, według projektu arch. dypl. Z. Tarosina.

Fot. S. Plater-Zyberk.

Inż. arch. Kazimierz Saski.

Plany zabudowy 2-ch kolonij dla urzędników w Stofpcach.

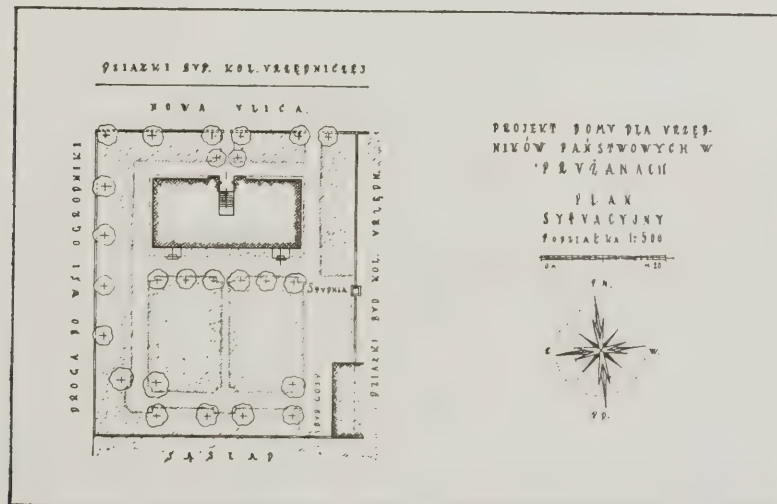
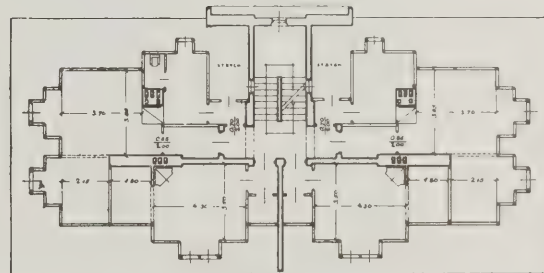
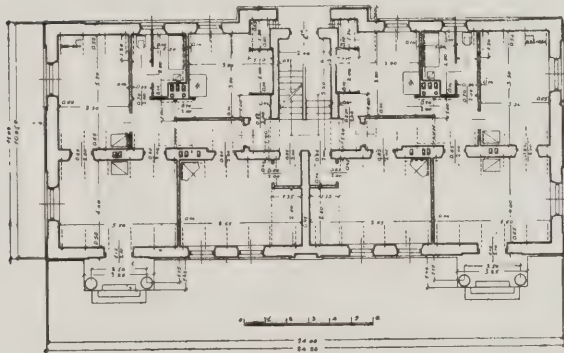
Plan miasta Sarny.

Pole zakreskowane – teren kolonji urzędniczej.

Akademicka spółdzielnia architektoniczna.
Inż. arch. Adam Paprocki.

Plan zabudowy kolonji urzędniczej w Sarnach.

Akademicka Spółdzielnia Architektoniczna.
Inż. cyw. Adam Kunciewicz.

Dom dla 4-ech rodzin w Prużanach.

*Fragment planu miasta Krzemieńca.
Pole czarne – teren zabudowy kolonji.*

*Akademicka Spółdzielnia Architektoniczna.
Inż. arch. Adam Paprocki.*

Plan zabudowy kolonji dla urzędników w Krzemieńcu.

Fragment kolonji dla urzędników w Krzemieńcu.

Fot. S. Piater-Zyberk.

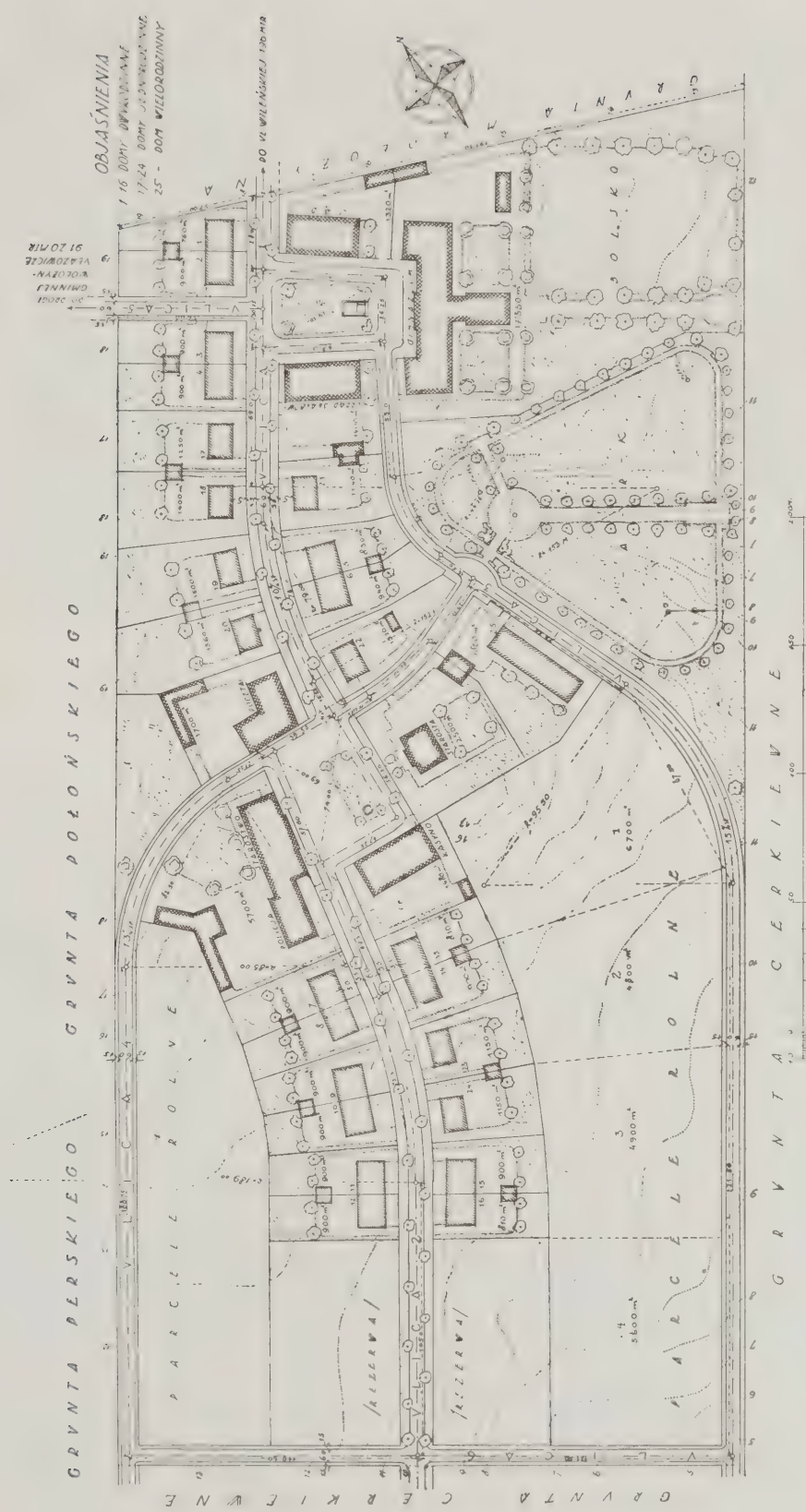
Kierownik bud. Inż. Stanisław Sikorski.

Plan miasta Nowogródka. (Pole czarne – miejsce zabudowy kolonii).

*Inż. cyw. Józef Krupa i arch. dypl. Wilhelm Henneberg.
Plan zabudowy kolonji dla urzędników w Nowogródku.*

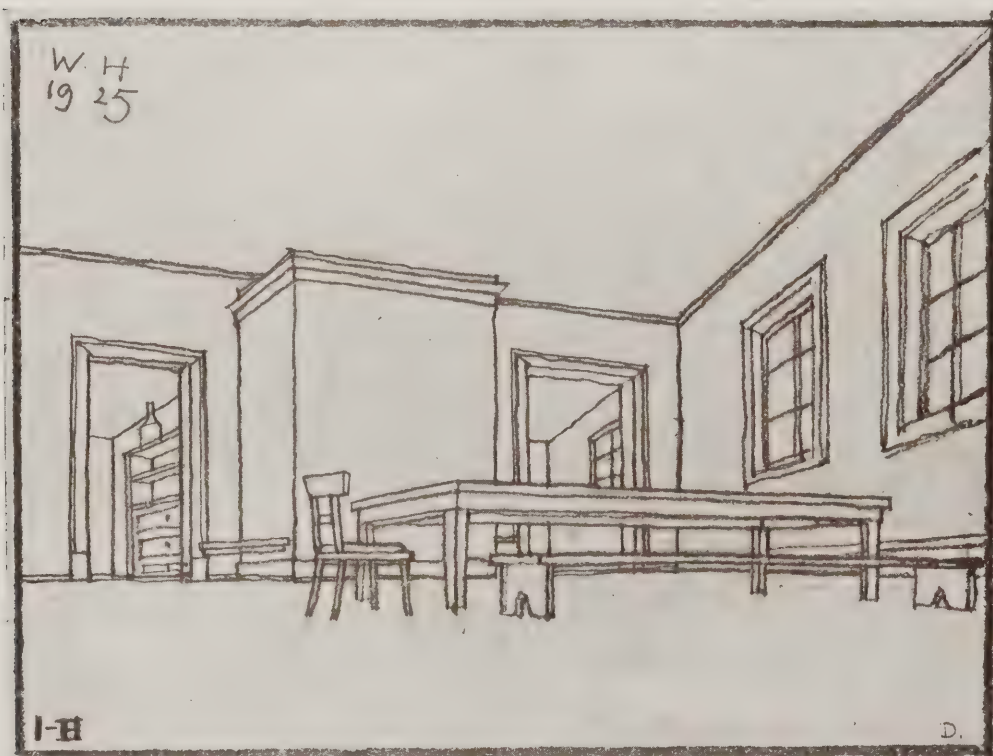

Plan zabudowy kolonji dla urzędników w Wołóźnie.
Inż. arch. Kazimierz Sasł.

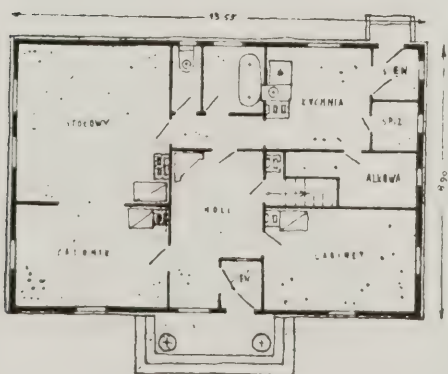
Arch. dypl. Wilhelm Henneberg.

Barak dla kawalerów. Typ. I-H.

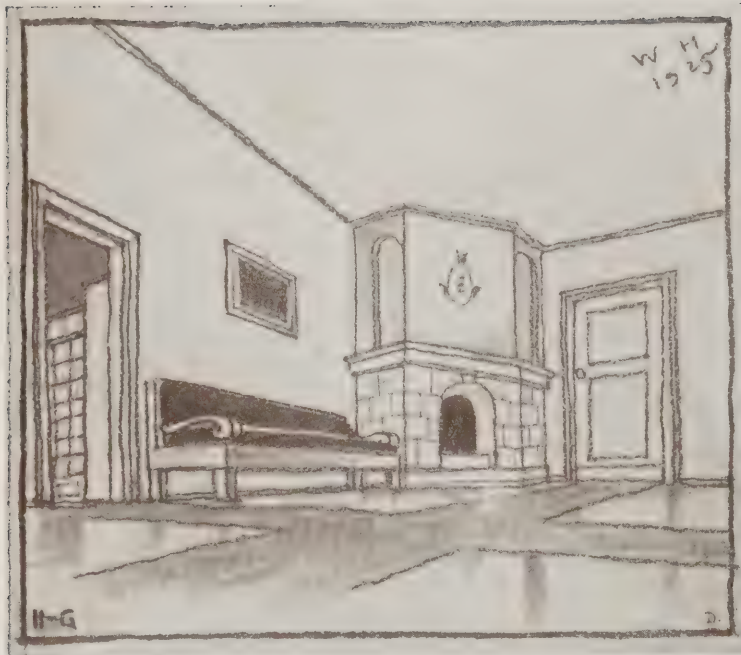
Arch. dypl. Wilhelm Henneberg.

Widok z jadalni na kredens i czytelnię. Dom typu I-H.

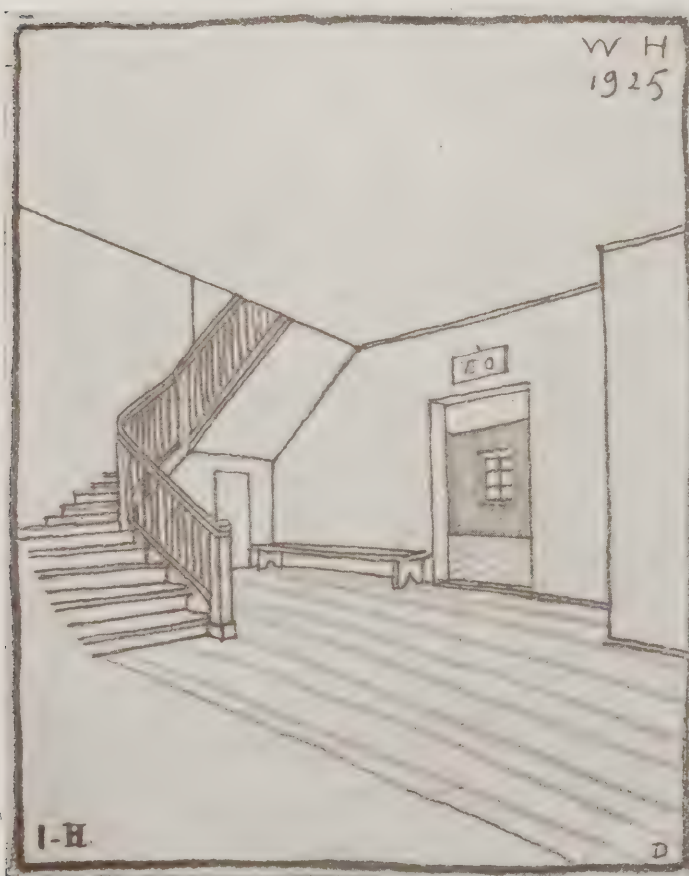
Arch. dypl. Wilhelm Henneberg.

Dom dla 1-ej rodziny. Typ: II-G.

Arch. dypl. Wilhelm Henneberg.

Hall wejściowy domu typu II - G.

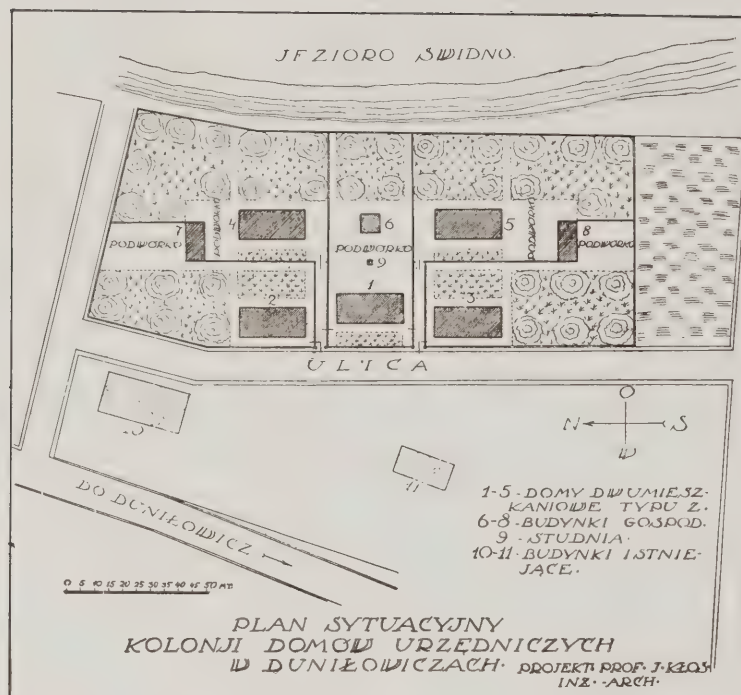
Arch. dypl. Wilhelm Henneberg.

*Wejście na piętro.
Dom typu I - H.*

*Dom dla 1-ej rodziny typu „Persenkówka” w kolonji dla urzędników w Łucku.
Fot. S. Plater-Zyberk.*

Kierownik robót arch. dypl. Teodor Bursze.

Prof. arch. Juliusz Kłos. Plan zabudowy kolonji dla urzędników w Duniłowiczach.

Widok kolonji dla urzędników w Duniłowiczach od jeziora. Fot. prof. J. Kłos.

Widok perspektywiczny kolonii urzędniczej w Duniłowiczach.

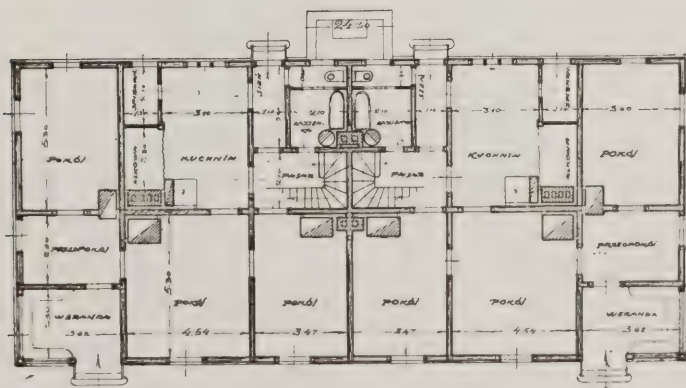
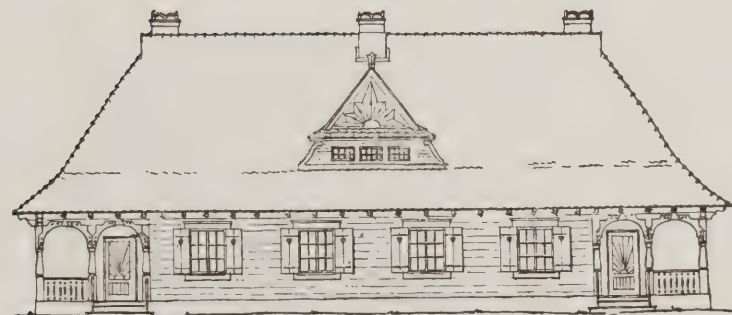
Prof. arch. Józef Kłos.

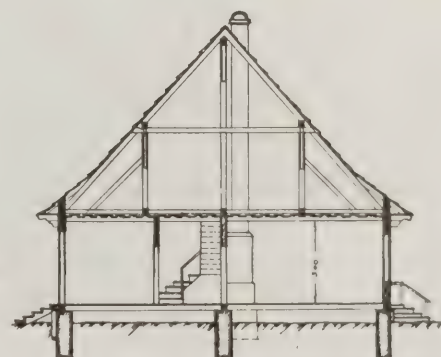
Fragment kolonji dla urzędników w Duniłowiczach

Fot. prof. J. Kłos.

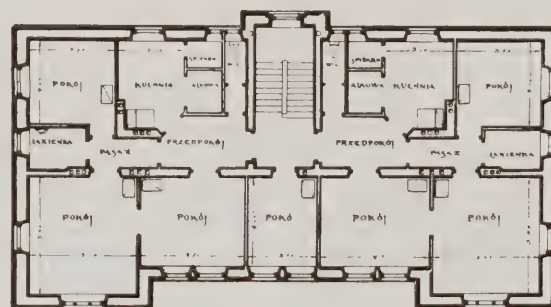
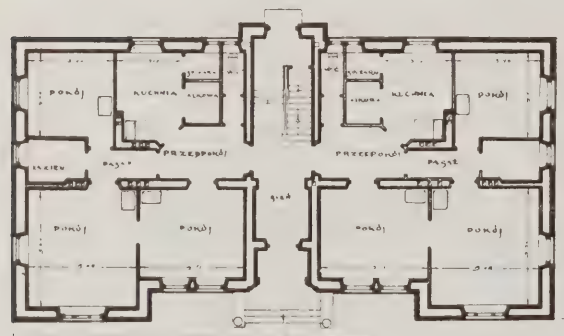
Kier. robót prof. arch. Józef Kłos.

Prof. arch. Juliusz Kłos.

Dom dla 2-ech rodzin. Typ: Z.

Prof. arch. Józef Kłos.

Dom dla 4-ch rodzin w Brasławiu. Typ: III-M.

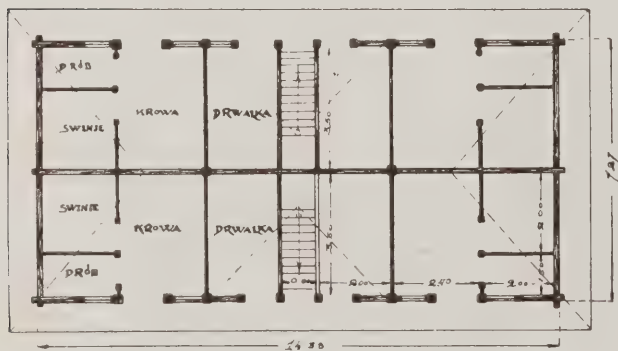
Widok z kolonji na jezioro.

Fot. prof. J. Kłos.

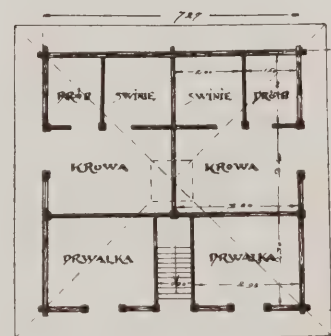

*Widok od jeziora.
Kolonja dla urzędników w Brasławiu.*

*Fot. prof. J. Kłos.
Kier. budowy prof. Juliusz Kłos.*

Prof. arch. Juliusz Kłos.

Budynki gospodarcze.

Fragment kolonji dla urzędników w Łucku.

*Domy według projektu inż.-arch. Marjana Kokesza.
Fot. S. Plater-Zyberk.*

*Inż.-arch. Marjan Kokesz.
Projekt opracowany na podstawie planów Dyr. R. P. w Łucku.*

*Dom dla 2-ech rodzin. Typ: DW-I
Fot. S. Plater-Zyberk.*

Arch. Julian Lisiecki.

*Stróżówka na kofonji im. Narutowicza w Brześciu n/B.
Fot. S. Plater-Zyberk.*

Arch. Julian Lisiecki.

*Stróżówka na kolonii „Schronisko” w Brześciu n/B.
Fot. S. Plater-Zyberk.*

TREŚĆ ZESZYTU.

T E K S T.

Budowa pomieszczeń dla Korpusu Ochrony Pogranicza w województwach wschodnich	3
Budowa domów dla urzędników państwowych w województwach wschodnich	23

ILUSTRACJE W TEKŚCIE.

Fragment czatowni strażnicy K. O. P.	3
Zabudowania odwodu kompanijnego K. O. P.	4
Odwód kompanijny K. O. P.	5
Strażnica K. O. P.	7
Sala żołnierska odwodu K. O. P.	8
Wieża z czatownią odwodu kompanijnego K. O. P.	10
Koszary szwadronowe odwodu K. O. P.	11
Odwód kompanijny K. O. P.	12
Odwód kompanijny K. O. P.	13
Widok z czatowni strażnicy	14
Art. rzeźbiarz <i>Jan Biernacki</i> : Fragment attyki kasyna w Brześciu n/B.	23
Arch. <i>Juljan Lisiecki</i> : «Kamieniczka» w Brześciu n/B.	24
Budowa kolonii w Równem	25
Budowa kolonii w Równem	26
Zbliżniona «Persenkówka» na kolonii dla urzędników w Łucku	28
Zbliżniona «Persenkówka» na kolonii dla urzędników w Łucku	29
Budowa kolonii dla urzędników w Kowlu	30
Fragment baruku na kolonii w Kamieniu-Koszyrskim	31

ILUSTRACJE POZA TEKSTEM.

Arch. <i>Tadeusz Nowakowski</i> : Plan zabudowy koszar dowództwa K. O. P.	15
Arch. <i>Tadeusz Nowakowski</i> : Elewacje i widok strażnicy K. O. P.	16
Arch. <i>Tadeusz Nowakowski</i> : Rzut przyziemia i przekroje strażnicy K. O. P.	17
Arch. <i>Tadeusz Nowakowski</i> : Budynek dowództwa K. O. P.	18 i 19
Arch. <i>Tadeusz Nowakowski</i> : Koszary dowództwa K. O. P.	20 i 21
Arch. <i>Tadeusz Nowakowski</i> : Stajnia i psiarnia dla K. O. P.	22
Inż. dypl. <i>Marcin Weinfeld</i> : Dom dla 4-ch rodzin. Typ T.	32 i 33
Arch. dypl. <i>Wilhelm Henneberg</i> : Dom dla 4-ch rodzin. Typ II E.	34
Arch. dypl. <i>Wilhelm Henneberg</i> : Klatka schodowa, dom typu II E.	35
Akad. Spółdż. <i>Architektoniczna</i> . Inż. arch. <i>Adam Paprocki</i> : Plan zabudowy kolonii dla urz. w Łunińcu	36
Inż. cyw. <i>Simon Sidorczuk</i> i (z ramienia M. R. P.) arch. dypl. <i>Adam Kuncewicz</i> : Plan zabudowy kolonii dla urz. w Kobryniu	37

<i>Roman Bogowski</i> : Plan zabudowy kolonii dla urz. w Kowlu.	38
<i>Roman Bogowski</i> : Dom murowany dla 3-ch rodzin. Typ I U.	39
Budowa kolonii dla urz. w Kowlu	40
Arch. dypl. <i>Wilhelm Henneberg</i> : Dom dla 4-ch rodzin. Typ II D.	41
Plan miasta Stołpcy	42
Fragment kolonii w Stołpcach	42
Inż. arch. <i>Kazimierz Saski</i> : Plany zabudowy 2-ch kolonij dla urzędników w Stołpcach	43
Akad. Spółdż. <i>Architektoniczna</i> . Inż. arch. <i>Adam Paprocki</i> : Plan zabudowy kolonii urzędniczej w Sarnach	44
Akad. Spółdż. <i>Architektoniczna</i> . Arch. dypl. <i>Adam Kuncewicz</i> : Dom dla 4-ch rodzin w Prużanach	45
Akad. Spółdż. <i>Architektoniczna</i> . Inż. arch. <i>Adam Paprocki</i> : Plan zabudowy kolonii dla urzędników w Krzemieńcu	46
Fragment kolonii dla urzędników w Krzemieńcu	47
Plan miasta Nowogródka	48
Inż. cyw. <i>Józef Krupa</i> i arch. dypl. <i>Wilhelm Henneberg</i> : Plan zabudowy kolonii dla urzędników w Nowogródku	48
Inż. arch. <i>Kazimierz Saski</i> : Plan zabudowy kolonii dla urzędników w Wołożynie	49
Arch. dypl. <i>Wilhelm Henneberg</i> : Barak dla kawalerów. Typ I H.	50
Arch. dypl. <i>Wilhelm Henneberg</i> : Dom dla 1-ej rodziny. Typ II G.	51
Arch. dypl. <i>Wilhelm Henneberg</i> : Hall wejściowy domu. Typ II G.	52
Arch. dypl. <i>Wilhelm Henneberg</i> : Wejście na piętro domu. Typ I H.	52
„Persenkówka” na kolonii dla urzędników w Łucku	53
Prof. arch. <i>Juljusz Kłós</i> : Plan zabudowy kolonii dla urzędników w Duniłowiczach	54
Prof. arch. <i>Juljusz Kłós</i> : Widok persp. kolonii dla urzędników w Duniłowiczach	55
Fragment kolonii dla urzędników w Duniłowiczach	56
Prof. arch. <i>Juljusz Kłós</i> : Dom dla 2-ch rodzin. Typ. Z.	57
Prof. arch. <i>Juljusz Kłós</i> : Dom dla 4-ch rodzin. Typ III M.	58
Dwa widoki kolonii dla urz. w Braślawiu	59
Prof. arch. <i>Juljusz Kłós</i> : Budynki gospodarcze	60
Inż. arch. <i>Marjan Kokesz</i> : Dom dla 2-ch rodzin w Łucku	61
Arch. <i>Juljan Lisiecki</i> : Stróżówka na kolonii im. Narutowicza w Brześciu n/B.	62
Arch. <i>Juljan Lisiecki</i> : Stróżówka na kolonii dla urzędników w Brześciu n/B.	63

WKŁADKI BARWNE.

Arch. <i>Tadeusz Nowakowski</i> : Wjazd główny do budynku dowództwa K. O. P.	
Arch. <i>Tadeusz Nowakowski</i> : Widok z bramy na dziedziniec koszar K. O. P.	

E R R A T A.

W zeszycie I-ym «Budowy domów dla urzędników państwowych w województwach wschodnich» podpis na stronie 21 winien brzmieć: arch. dypl. *Marcin Weinfeld*.

ZESZYT ZREDAGOWANO I UŁOŻONO POD KIEROWNICTWEM REDAKCJI
WYDAWNICTWA ARTYSTYCZNEGO «POŁUDNIE».
KLISZE I Druk ZAKŁAD. GRAFICZNYCH B. WIERZBICKI I S-KA.
Składano pod kierownictwem *H. Zaranowskiego*.
Odbijali: *B. Wiktorski* i *W. Marczyk*.

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE
„GAŁĘZOWSKI, KORYTKOWSKI i S-ka”

SP. Z OGR. ODP.

CENTRALA = ZARZĄD:

Warszawa, Zielna 24 m. 6.

Biuro 106 = 23
Telefony: Rysownia 283 = 85
Dyrektor 106 = 56

Adres telegraficzny:
Gałkor = Warszawa.

Rachunki bieżące:
Bank dla Handlu i Przemysłu.
Bank Polski.

ODDZIAŁY:

<u>LUBLIN</u>	<u>BĘDZIN</u>
Krakowskie Przedm. 40	Małachowskiego 15
<u>NOWOGRÓDEK</u>	<u>STOLPCE</u>
Kościelna 60	Piłsudskiego (d. Cytrona)
<u>BARANOWICZE</u>	<u>RADOM</u>
Szosowa 38	Hotel Europejski

BYDGOSZCZ
Krasińskiego 14

BUDOWA:

Gmachów Publicznych
Domów mieszkalnych
Zakładów Przemysłowych

Remonty i Nadbudowy

Konstrukcje żelazo = betonowe
i betonowe

Projekty, Kosztorysy
i Dozór techniczny.

Firma została założona w roku 1922 przez arch. *Artura Korytkowskiego*, prof. architektury inż. arch. *Stefana Gałęzowskiego* i inż. cyw. *Zygmunta Limprechta*, przyczem na zasadzie Walnego Zgromadzenia zarząd firmą objął Dyrektor arch. *A. Korytkowski*, kierownictwo wydziałem architektury Dyrektor prof. *St. Gałęzowski*.

Celem swojej działalności firma postawiła wykonywanie wszelkiego rodzaju robót budowlanych, żelazo-betonowych w charakterze przedsiębiorstwa, względnie techniczne kierownictwo takowych, jak również opracowywania wszelkiego rodzaju projektów i kosztorysów wchodzących w zakres budownictwa i inżynierii.

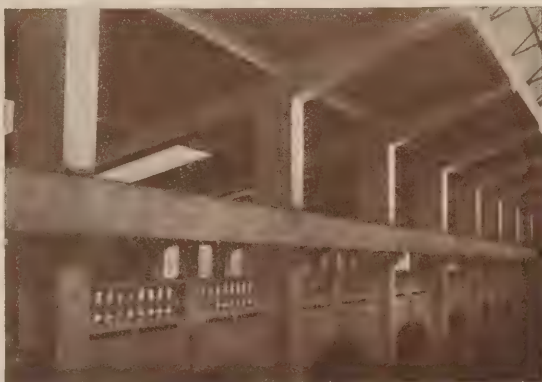
Dzięki posiadanym poważnym kapitałom i gwarancjom hipotecznym, będąc w rozległych stosunkach z poważnymi firmami bankowymi, dążąc konsekwentnie do oparcia swojej pracy na własnych wytwórniach materiałów budowlanych, skutkiem czego też zostały zakupione przez firmę własne wapienniki i toczą się obecnie przygotowawcze prace w celu uruchomienia własnych cegielni i mechanicznych warsztatów stolarskich, — firma w ciągu dwóch kampanii budowlanych rozwinęła się tak znacznie, iż zaszła potrzeba, poza Centralą w Warszawie, otworzyć cały szereg oddziałów na prowincji, a mianowicie: w Lublinie, Będzinie, Nowogrodku, Stołpcach, Baranowiczach, Radomiu i Bydgoszczy, w zależności od wykonywanych się obecnie, względnie mających być wykonanymi, robót.

W chwili obecnej firma wykańcza, względnie prowadzi, następujące roboty:

- W WARSZAWIE:**
- 1) Budowa 90 domów mieszkalnych, murowanych dla Spółdz. Mieszk. «Osiedle Wojskowe» na Żoliborzu.
  - 2) Budowa domu 3-ch piętrowego mieszkalnego dla firmy «E. Langner i S-ka» Sp. A. w Warszawie (przy ul. Dobrej róg Lipowej).
  - 3) Budowa fabryki i składów dla tejże firmy (przy ul. Strzeleckiej).
  - 4) Kapitałny remont budynków Baonu Chemicznego na Marymoncie dla Rej. Kier. Inż. i Sap. Warszawa-Podmiejska.
  - 5) Sporządzenie projektów i kosztorysów oraz techniczne kierownictwo budowy domu mieszkalnego dla Spółdz. Mieszk. Pracowników Dyr. Warszawskiej P. K. P.
- W LUBLINIE**
- 1) Budowa magazynów murowanych amunicyjnych dla Szef. Inż. i Sap. DOK. II.
  - 2) Budowa domów murowanych oficerskich dla Szef. Inż. i Sap. DOK. II.
- W BĘDZINIE:**
- 1) Nadbudowa gmachu Szkoły Powszechnej dla Gminy w Zagórz.
  - 2) Przebudowa i remont kapitałny młyna parowego w Będzinie i t. p.
- W NOWOGRÓDKU:** Budowa domów mieszkalnych Kolonii Urzędniczej M. R. P.
- W STOLPCACH:** Budowa koszar i strażnic z zabudowaniami gosp. dla K. O. P. na odcinku VIII.
- W BARANOWICZACH:** Remont kapitałny 21 obiektów murowanych budynków mieszkalnych koszarowych i magazynów dla R.Ż.G. dla Rej. Kier. Inż. i Sap. № 3.
- W Dyr. RADOMSKIEJ:**
- 1) Budowa mostu żelazo-betonowego na szlaku Dęblin-Kowel.
  - 2) Budowa konstrukcji żelazo-betonowej wieży ciśnień na st. Hołoby.

Przedsiębiorstwo robót inżynieryjnych i budowlanych
W. Paszkowski, F. Próchnicki i S=ka
Sp. z ogr. odp.

*Budownictwo ogólne, żelazo-beton, budownictwo przemysłowe,
fundamenty, mosty, pale.*

Warszawa, Jerozolimska Nr. 18.

Telefon Zarządu 47-08.

Telefon Biura 221-81.

*PRZEDSIĘBIORSTWO
INŻYNIERYJNO-BUDOWLANE*
STEFAN DYMARSKI
W WARSZAWIE
UL. NOWOWIEJSKA 9, TEL. 86-13 i 235-37.

Wykonywa wszelkie roboty budowlane w generalnem przedsię=
biorstwie. Specjalność: ustroje żelazo-betonowe - budowa
dróg i kanałów. Między innemi obecnie Firma buduje
strażnice dla K. O. P. na odcinku Borsz=
czów województwa Tarnopolskiego.

INŻYNIEROWIE CYWILNI

ST. PLEBAŃSKI i J. KONOPKA

WARSZAWA, ul. PIĘKNA 11-a. TEL. 205-09 i 304-45.

WYKONUJĄ WSZELKIE ROBOTY WCHODZĄCE
w ZAKRES INŻYNIERJI LĄDOWEJ
i BUDOWNICTWA NADZIEMNEGO,
ŻELAZO-BETONOWEGO i UTYLITARNEGO

„ P E Z E T ”

POWSZECHNE ZAKŁADY BUDOWLANE

LWÓW, Akademicka Nr 23.

Telefony: Nr Nr 55, 15-76, 14-14.

KAPITAŁ AKCYJNY - 1.000.000 ZŁOTYCH.

EKSPOZYTURA: Stanisławów, pl. Gostawskiego 17. Tel. 158.

DZIAŁ BUDOWLANY: Kopernika 6. Tel. 142. Dostarcza projekty i wykonuje wszelkiego rodzaju budowle.

Własne wytwórnie materiałów budowlanych pierwszorzędnej jakości:

8 Cegielń: Lwów, Sichów, Zamarstynów, Gródek Jagielloński, Stanisławów (dwie cegielnie), Zasław, Stróże.

2 Fabryki dachówek:
Gródek Jagielloński, Stróże.

Kamieniołomy i fabryka wyrobów betonowych w Jamnej (Jaremcze).

Własne magazyny na dworcu głównym i Łyczakowskim we Lwowie.

Tartak parowy w Szymbarku.

DZIAŁ HANDLOWY:

dostarcza wszelkie materiały budowlane z własnych wytwórni i bogato zaopatrzonych składów.

SPÓŁKA BUDOWLANA I TECHNICZNO - HANDLOWA

«FILAR»

SP. Z OG. OD.

KOWEL, Monopolowa Nr 22.

Telefon Nr 60.

---

*SPÓŁKA NASZA PRZEPROWADZA WSZELKIE ROBOTY
W ZAKRES BUDOWNICTWA WCHODZĄCE*

Dzięki uzyskanemu przedstawicielstwu patentu budowlanego „NONPLUS”
jesteśmy w możności budować: domy, hale, tartaki, i t. p. o 35% taniej.

DOPOMAGA W UŻYCIU KREDYTU BUDOWLANEGO

BIURO BUDOWLANE

INŻ. ROMAN WOJCIECHOWSKI

¹
MIECZYSŁAW ŁUBKOWSKI

SP. Z OGR. ODP.

WARSZAWA, ALEJE JEROZOLIMSKIE 93.

ODDZIAŁ W BRZEŚCIU n/B. DŁUGA 22.

TOWARZYSTWO
ROBÓT KOLEJOWYCH I BUDOWLANYCH

«TOR»

SPÓŁKA AKCYJNA

WARSZAWA, Długa Nr 20.

Telefony: Nr Nr 63=35, 54=40.

*Wykonywa wszelkie roboty
wchodzące w zakres budownictwa
i techniki inżynierskiej.*

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE

„A. ROGOZIK, Brześć nad Bugiem”

ZYGMUNTOWSKA 41. TEL. 51. <Dom własny>.

Wykonywa roboty: Budowlane, drogowe oraz dostawy materiałów budowlanych.
. Drzewo budowlane, kamień i szaber.

Pierwszorzędne referencje.

WILEŃSKIE ZAKŁADY PRZEMYSŁU DRZEWNEGO

DAWNIEJ

POSSEHLA

SP. AKC.

NOWA WILEJKA, ZIEMI WILEŃSKIEJ

TELEFON Nr. 14. ADRES TELEGR. „POSSEHL”, NOWA WILEJKA.

BIURO BUDOWLANE:

PRZEDSIĘBIORSTWO WSZELKICH ROBÓT Z ZAKRESU BUDOWNICTWA.

SPECJALNOŚĆ: BUDOWA TANICH, CIEPŁYCH DREWNIANYCH DOMKÓW,

ŻELAZO-BETON.

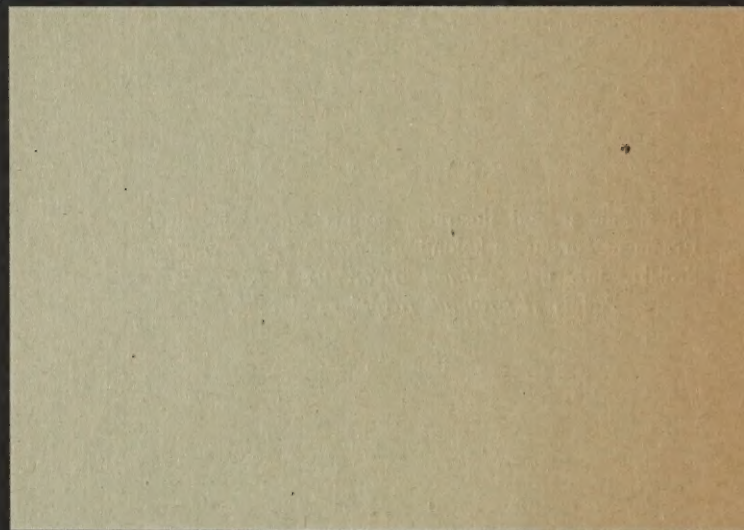
TARTAK PAROWY.

MECHANICZNE WARSZTATY WYROBÓW DRZEWNYCH.

MEBLE I ROBOTY STOLARSKO-BUDOWLANE.

ERRATA.

Na stronie 31 pod ilustracją podpis winien brzmieć:
Fragment baraku na kolonji w *Kamieniu Koszyrskim*.
Projekt. inż. cyw. *Simon Sidorczuk* i *Kirstowski*.
Podpis „*Kierownik robót*” — skreślić.

3 0112 098223909